స్వామి వివేకానంద కవితా వైభవం

...టి అచ్యుతరామశాస్త్రి

స్వామి వివేకానంద కవితావైభ.

ఓగేటి అచ్యుతరామశాస్త్రి

ప్రచురణ :

రిజిస్టర్ నెం. 1/64

యువభారతి కార్యాలయం
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ భవనము
తిలక్ రోడ్, హైదరాబాదు-[illegible]

.ANANDA KAVITHA VYBHAVAM
..ion to the poetic excellence of
..vekananda by O. Achutarama Sastry

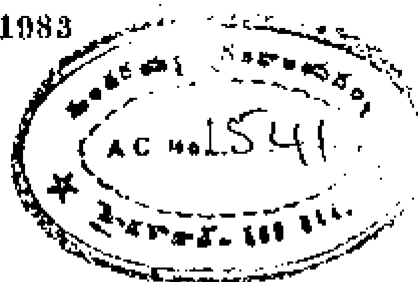
YUVABHARATHI, SECUNDERABAD-500003

యువభారతి

ప్రచురణ : 96

ప్రథమ ముద్రణ : డిసెంబరు 9, 1983

ప్రతులు : 3,200

ముఖచిత్ర రచన : శీలా వీర్రాజు

ముద్రణ : సత్యవతి ఆర్ట్ ప్రింటర్స్, హైదరగూడ, హైదరాబాద్.

ముఖచిత్ర ముద్రణ : రాజాజీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్.

ప్రతులకు :

యువభారతి
5, కింగ్స్‌వే, సికింద్రాబాదు-500003 లేక
యువభారతి కార్యాలయం
ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్ భవనములు
తిలక్ రోడ్డు, హైదరాబాదు-500001

వెల : రూ. 4-00

యువభారతి పరిచయము

ఉత్తమ అధ్యయనం వల్ల వ్యక్తిత్వానికి సమగ్రత చేకూరుతుంది. సమాజంలో సౌమనస్యం పెంపొందుతుంది. ఉత్తమ భావ ప్రసారానికి పుస్తకాలు చక్కని సాధనాలు. అందరికీ అందుబాటులో ఉండే విధంగా మంచి పుస్తకాలను అందించే ప్రయత్నానికి యువభారతి పూనుకొని గడచిన ఇరువయ్యేళ్లుగా ఎంత కొంత మేలుకొలుపును ప్రాతిపదికగా పెట్టుకొని నూరు పుస్తకాలను ప్రచురించింది. ఉపన్యాసమంజరీ కార్యక్రమాలను, సదస్సులను నిర్వహించింది.

సహృదయుల సహకారంతో పుస్తకాల అమ్మకం వల్ల వస్తున్న ద్రవ్యంతో పుస్తకాలను ప్రచురిస్తూ తక్కువ వెలకు ఎక్కువ విలువ వున్న సాహిత్యాన్ని అందించడానికి యువభారతి ఉద్యమిస్తున్నది. ఉత్తమ సాహిత్య ప్రచారాన్ని ధ్యేయంగా పెట్టుకొని, ప్రచురణలను వెలువరిస్తున్నదే కాని మా సంస్థ వ్యాపార సంస్థ కాదు.

భారత దేశంలో ఎక్కడున్నాసరే యువభారతి నిర్వహిస్తున్న సాహిత్యోద్యమంలో పాలు పంచుకునేందుకు ప్రారంభించబడిన సాహితీమిత్ర పథకంలో 6500 మంది సహృదయులు చేరి ప్రణాళికను విజయవంతం చేసినారు. యువభారతి భవిష్యన్నిర్మాణంలో సహకరించేందుకు ఆరంభించబడిన సభ్యత్వ పథకాలలో భారతి మిత్రులుగా 075 మంది, భారతి భూషణులుగా 125 మంది చేరారు.

హైదరాబాదు
డిసెంబర్, 9, [illegible]

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి
అధ్యక్షులు, యువభారతి

మా మాట

భారతీయ పునరుజ్జీవనానికి ప్రతీక వివేకానందస్వామి వ్యక్తిత్వం. దాస్య తమస్సులో చిక్కుపడిన దారిద్ర్యంతో, ఆత్మన్యూనతాభావంతో, మూఢవిశ్వాసాలతో సతమతమవుతూ స్వీయప్రతిభను గోల్పోయిన భారతీయులను వివేకానందుడు ఆత్మవిశ్వాస జ్యోతిస్సుల సంధించినాడు. దైవంపై విశ్వాసంలేని వాళ్ళకంటే ఆత్మవిశ్వాసం లేనివాళ్లు మానవాళికెంతో నష్టం కలిగిస్తారని ఆయన నమ్మినాడు. భారతీయుల తత్త్వజ్ఞానను ఖండాంతరాలలో వెదజల్లి, ఈ వేదభూమికి గొప్ప ఆదరగౌరవాలను సంపాదించి పెట్టినాడు. నిర్భీకుడై, నిస్సంగుడై, భారతీయులల్లో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని, సేవానురక్తిని, దేశభక్తిని, ధర్మాభిరతిని కలిగించడానికి తపస్సుచేసిన మహనీయుడు ఆయన. స్వామి వివేకానందుడు సంస్కృత, వంగ, ఆంగ్లభాషా నిష్ణాతుడు. ఈ మూడు భాషలలో ఆయన కవితాసృష్టి చేసినాడు. ఆయన గీర్వాణవాణి అతిగంభీరం, ధ్వనిమంతం. మనోహరమైన శబ్ద సంయోజనమూ, సమున్నత భావసంపదనూ, అమోఘ సందేశాత్మకతనూ ఆయన కవిత కాణాచి.

సంస్కృతాంధ్ర, ఆంగ్లభాషల్లో చక్కని అభినివేశం సంపాదించిన శ్రీ ఓగేటి అచ్యుతరామశాస్త్రిగారు వివేకానందుని సంస్కృత కవితలు కొన్నింటిని తెలుగు వ్యాఖ్య వ్రాసి మాకు ప్రచురణకోసం అందించినారు. శాస్త్రిగారు సంస్కృత భాషలో నాటక ప్రయోక్తలు, నటులు, అనర్గళ ధారాప్రవాహంగా భారతీయ సంస్కృతికి సంబంధించిన అనేకాంశాలపై ఉపన్యాసాలు చేస్తుంటారు. వాగ్మి వతంసులు. వృత్తి అధ్యాపనం. ప్రవృత్తి ధార్మికం. ఈ పుస్తకం వ్రాసి ఇచ్చి మా సాహిత్యోద్యమానికి ప్రోత్సాహం కల్పించిన శ్రీ శాస్త్రిగారికి మా హృదయ పూర్వకాభివందనాలు.

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి
అధ్యక్షుడు, యువభారతి.

9-12-83

స్వామి వివేకానంద

పుణ్యస్మారక దర్శనం త్రిభువన స్తుత్యోదయామో జ్వలాన్
భో! స వివేకానంద స్వామిన్ రామకృష్ణదాసా వయమ్.

పుణ్యక్షేత్రాలను దర్శిస్తాం. పుణ్యాత్ములను భక్తిప్రపత్తులతో స్మరించి సేవిస్తాం. ఓహో! ఎంతసరమో నీవు తెలియజేశావు! రామకృష్ణ పరమహంస దాసులం అంటాడు వివేకానందస్వామి. ఎంత గురుభక్తి! ఎంత ఆత్మ విశ్వాసం! ఎంత భావన్యం! బుద్ధునివలె బుద్ధిభద్రమైన శ్లోకమిది!

నేను భగవంతుణ్ణి చూశాను-అని ప్రకటించిన అవతారపురుషుడు రామకృష్ణుడు. అతనిలో భగవంతుణ్ణి దర్శించిన మహాపురుషుడు వివేకానందుడు. కలకత్తాకు దాపున దక్షిణేశ్వరమనే పుణ్యగ్రామం, అక్కడొక చిన్న దేవాలయం, అందులో వెలసియున్న జగజ్జనని కాళీమాత, ఆమె పాదాలచెంత పసిపిల్లవాడు-తల్లీ నాకెప్పుడు కనిపిస్తావే! ఇంకెప్పుడు కరుణిస్తావే! అని పరితపిస్తూ, విలపిస్తూ ఆమె పాదాలపై తలబాదుకుంటున్నాడు. ఈ ఆవేదనాన్ని అర్థంకామాకంతో నిలబడి లంకిస్తూ పరితప్తుడైపోతున్నాడా బాలుడు మహాపురుషుడు. ఇదొక అద్భుతమైన దృశ్యప్రకారం!

అతనొక జీవన్ముక్తుడు. ఇతనొక జిజ్ఞాసువు. అతనొక సాక్షాత్ దివ్య చైతన్యం. ఇతనొక సుప్తచైతన్యం. ఇతడు కర్పూరం, అతడు ముందు ప్రజ్వరిల్లబోవు వహ్ని! రెండు తేజఃపుంజములు సన్నిహితమైన విచిత్ర సన్నివేశమది. ఇతడడుగుతాడు. అతడు చెప్తాడు. భగవంతుడున్నాడా?, ఉన్నాడు; మీరు చూశారా? చూశాను; ఎట్లుంటాడు? నీవలెనుంటాడు. నీలోనే ఉన్నాడు. నీవే భగవంతుడవు! అంతే; ఆ చైతన్యం ఇతణ్ణి స్పృశించింది! ఈ జడచిత్తం కదిలింది. నిర్వికల్ప సమాధిగతమై మేల్కొన్నది. ఆ దక్షిణేశ్వరముని శక్తిపాతప్రభ రగులు కొన్నది! ప్రజ్వరిల్లినది! ఈ నాటికి, జగత్తును వీడి అంటినది. రామకృష్ణ ధర్మరథానికెత్తిన విజయపతాక వివేకానందుడు!...కాదు, భారతీయ ధర్మరథాని కెత్తిన విజయపతాక!

ఎత్తైశిఖరం నుండి వెలువడిన ఈ శక్తిపాత ప్రభ దేశం నాల్గు చెరగులా వ్యాపించింది. శీతనగసింధు మధ్యస్థ సీమనంతా పట్టిపట్టి కన్యాకుమారి చేరుకున్నది, అనంత సముద్రగర్భంలో ఉన్న శిలపై కూర్చున్నాడు. ఉత్తాల తరంగ కల్లోలంగా ఉన్న సముద్రఘోషలు! మధ్యలో ఐరావతం వలె అనిమిషుడై ఉన్న ఈ కాషాయాంబరధారి. కన్యాకుమారి పాదాంచెంతనున్న ఈ మహాపురుషుడు సూర్యోదయ శిఖరంపై వెలుగొందుతున్న పరమశివుణ్ణి చూస్తున్నాడు. ఆ దివ్య నేత్రాంచలాలు ఈ మధ్యలోనున్న దేవకోటులను, నదులను, మైదానాలను, అరణ్యాలను, పర్వతాలను క్రమంగా స్పృశిస్తూ, ధవళకాంతులతో గౌరీ శంకర శిఖరంపై, పరమేశ్వరునిపై ప్రసరిస్తున్నవి. ఉన్నట్టుండి ఆ నేత్రాలు బాష్పపూరితాలైనయి. అవి మాతృభక్తి ఉప్పొంగుతున్నానందంతో వర్షిస్తున్న హర్షబాష్పాలో, ఆమె దీనస్థితికి కుమిలిపోయిన గుండెలు స్రవిస్తున్న దుఃఖ బాష్పాలో ఎవ్వరూ గుర్తించలేరు. ఒకవైపు ఆధ్యాత్మికపరమైన వేదాంతం, మరొక వైపు లౌకికమైన పేదరికం నర్తిస్తూ నర్తిస్తున్నాయి. నిర్వేదమైన ప్రకాశించిన దర్శన కల్పించి, హృదయము సాక్షాత్కరించింది.

కన్యాకుమారి శిలపై నుండి ఈ వివేకసింహం గర్జిస్తూ చికాగో నగరంలో ప్రపంచ సర్వమత మహాసభా వేదికపైకి దూకింది. అక్కడ ఈ గర్జన వినని వారు లేరు. ఆ దేశం విలువలేదు, తనను రాత్రి చేసిన అంతరంగము. "స్వయమేవ మృగేంద్రతా" అన్నమాట మన దేశం విషయంలో ఎంత నిజం! ఆ వేదికపై సింహ సౌందర్యంతో వెలుగొందుతున్న ఆ కాషాయాంబరధారిని చూచింది సమస్త భారతదేశమే సమవిష్కరించిన అనిపిస్తే ఆశ్చర్యమేముంది! ఉన్నట్టుండి "ఓ అమెరికా సోదరీ సోదరులారా!" అన్న మధురము, శాంతము, గంభీరమైన స్తోత్రాత్మ ప్రతిపాదకము అయిన భారతీయ యతివాక్యం ధ్వనించింది! పంచ భూతాలు స్తంభించి పులకరించినవి! నింగి నేలా దద్దరిల్లేటట్లు హర్షధ్వానాలు మార్మోగినవి! అప్పుడాతను చేసిన భారతీయ ధర్మప్రబోధంతో విశ్వలోకం చకితమైపోయింది!

ఆ వేదికనుండి బయలువెడలిన ఆ "సంక్షిప్త భారత స్వరూపం", ఆ భారతీయ సంస్కృతి తేజస్పుంజం రాజాశ్వము దూసుకుపోయినట్లు వర్షి పడ్డింది. మరల కన్యాకుమారి అమ్మవారి పాదాల చెంతను చేరుకొన్నది! ఆ సింధు హిమగిరి పర్యంతం ఆ దివ్యదీపం వెలిగించింది. ఆ కాషాయాంబరధారియం

భారతీయ సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి అరుణోదయంలాగ ఉదయించిన యువకుని విస్తృతంగా ఉన్న దేశం దిమ్మ తిరిగిపోయింది! ఆనందంలో ముగ్ధమైంది! ఎవరీ వివేకానందుడు! ఎవరీ నరేంద్రుడు! ఎవరీ వీరేశ్వరుడు! ఇదీ అప్పుడు చెలరేగిన చర్చ!

చికాగో వెళ్ళటానికి పూర్వం వివేకానందుడు పూనాలో తిలక్‌గారి ఇంట్లో ఒక వారం పదిరోజులు ఉండటం జరిగింది. అదొక గొప్ప సన్నివేశం. వివేకానందునకు తిలక్‌ను గూర్చి తెలుసు. అప్పటికే తిలక్ సుప్రసిద్ధుడు. వివేకుణ్ణి గూర్చి తిలక్‌గారికి ఏమీ తెలియదు. ఆ పది రోజుల్లోనూ ప్రతి రోజూ కలుసుకుంటూ ఇద్దరూ ఏ వేదాంతచర్చలో చేసేవారే గాని ఒకరి పుట్టుపూర్వోత్త రాలను గూర్చి మరొకరు అంతగా పట్టించుకొన్నది లేదు. చికాగోలో వివేకా నందుడు చేసిన శంఖారావం విన్న తరువాత తిలక్ విస్తుపోయాడు. ఇతడా వివేకానందుడు! అనుకొన్నారు. ఆ తరువాత పిమ్మట ఇద్దరూ కలుసుకొన్న ఘట్టాలు ఎంత మధురమైనవి! తిలక్, రవీంద్రుడు, రామతీర్థ ఇలా ఎందరో మహా పురు షులు వివేకానందుని సమకాలికులు. పరస్పరం సన్నిహిత సంబంధాలున్న మహనీయులు. ఆ ఘట్టాలు, చదువుతూ ఉంటే ఈ జన్మకింకేం కావాలనిపిస్తుంది! అరవిందుడు, వివేకానందుడు కలుసుకొన్న సందర్భాలు గోచరించవు. అరవిందుడు జైల్లో యోగసాధన చేస్తున్నప్పుడు తనకు వివేకానందుడు పల కరిస్తున్నట్లు అనిపించేదట. అతని వాణి తనకు వినిపించేదట! తాను ప్రతి పాదించిన 'అతి మానస' సిద్ధాంతానికి స్ఫూర్తిదాత వివేకానందుడే నంటాడు అరవిందుడు. ఇంకా ఇలా అంటాడు :

''Be hold, Vivekananda still lives in the soul of his mother - land and in the souls of her children"

ఎంత గొప్ప మాట యిది!

వివేకానందుని తల్లిపేరు భువనేశ్వరీదేవి. భువనమంతకు ఈశ్వరి యట! తండ్రి పేరు విశ్వనాథుడు. విశ్వమంతకు నాథుడట! తనపేరు నరేంద్రుడు, నరులకు ఇంద్రుడట! ఎంత అద్భుతమైన సమన్వయం! ఇక్కడే ఉన్నది అతని జీవనసంస్కారబలం రహస్యం. అందుకే, విశ్వయోగి, విశ్వకవి కాగలిగాడు. ఈయన 1863 జనవరి 12 సోమవారం మకర సంక్రాంతినాడు జన్మించాడు. 1902 జూలై 4 నాడు మహాసమాధిలోకి వెళ్ళాడు. మొత్తం

దక్షిణేశ్వరం ... సంవత్సరాలు మాత్రమే జీవించారు. ఈ స్వల్పకాలంలో ఎంత చరిత్ర సృష్టించారు! జగద్గురు శంకరులు కూడా కేవలం 32 సంవత్సరాలకే దేహం చాలించారు. శంకరుల అపరావతారమే వివేకానందులు.

బుద్ధుని కరుణాహృదయము, శంకరుల మేధాసంపత్తి వివేకానందునిలో రంగరించుకొన్నాయి. ఈ ముగ్గురి చరిత్రను పరిశీలించి చూస్తే ఇంకా ఎన్నో లక్షణాలు బుద్ధునివి కొన్ని, శంకరునివి కొన్ని ఇతనిలో సమన్వయపడినట్లు కనుపిస్తాయి. భారతదేశ చరిత్రను, సంస్కృతికి విశ్వజనీనతను సంతరించి పెట్టిన మహనీయులు ఈ ముగ్గురే. చిత్రమేమంటే ఈ ముగ్గురు కూడా చాల అందమైనవారు. భారతదేశంలో చాలా అందమైన సుప్రసిద్ధ మహాపురుషులెవరు అంటే యీ ముగ్గురే అని వెంటనే చెప్పవచ్చు. వీరిపేర్లు వినగానే ఒక తేజస్సు కండ్లముందు కదలాడుతుంది. ఇక తత్త్వానికి వస్తే బుద్ధుడు తన బోధనం ద్వారా ఈ జాతిని సమ్మోహితంచేస్తే శంకరులు సంజీవితం చేశారు. వివేకానందుడు ఈ రెండూ చేశాడు. అందుకే వివేకానందుణ్ణి గూర్చి ఆలోచించేటప్పుడు మన ఆలోచనల కూకటివ్రేళ్ళు బుద్ధుని దగ్గర తన్నిపెడతాయి. వివేకుడన్నాడు గదా: భారతదేశానికి రాబోవు 1500 సం॥ సరిపడే సిద్ధాంతాలను నేను ఇచ్చి పోతున్నాను అని. అంటే వివేకానందుని చరిత్రను పూర్వరంగం బుద్ధునిదాకా 2500 సం॥, ఉత్తరరంగం 1500 సం॥. మొత్తం 4 వేల సంవత్సరాల చరిత్ర కావాలన్నమాట. ఇట్టిది వివేకుని వ్యక్తిత్వం.

ఒక సందర్భంలో వివేకానందుడు తననుగూర్చి తాను "Condensed India" (సంక్షిప్తభారతము) అని ప్రకటించటం జరిగింది. ఇందులో అతిశయోక్తిలేదు. ఈ "సంక్షిప్త భారతము"ను గూర్చి బాగా అధ్యయనంచేస్తే భారతదేశం చక్కగా సాక్షాత్కరిస్తుంది. వాల్మీకి రామాయణంలో మొదట వంద శ్లోకాల సంక్షేప రామాయణ ముంటుంది (బాల రామాయణము). దీనికి పెంపుదలగా తరువాత 24 వేల శ్లోకాల రామాయణ మది. ముందు బాలరామాయణం చదివితే విస్తృత పెద్దరామాయణం బాగా అర్థమౌతుందట. అలాగే వివేకానందుని జీవితచరిత్ర, అతని గ్రంథాలు పూర్తిగా చదివితే వేల సంవత్సరాల భారతదేశ చరిత్ర, సంస్కృతి, ధర్మం బాగా అర్థమౌతుంది. మహాపురుషుల జీవితచరిత్రయే దేశచరిత్ర అంటాడు వివేకానందు డొకచోట! ఒక్క వివేకానందుడు చాలు మనకు ఈ దేశం అర్థంగావటానికి. అన్ని విషయాలు చెప్పాడు వివేకుడు. "సంక్షిప్త భారతము" అన్నదాని పరమార్థ మాలోచించాలి.

వివేకానందుడు మన ప్రాచీన భారతాన్ని, వేల సంవత్సరాల ఆర్ష దాయాన్ని, సంస్కృతిని, ధర్మాన్ని, ఆధ్యాత్మికతత్త్వాన్ని చెక్కు చెదరకుండా వన్నె తరుగకుండా భద్రంగా మన కందించారు. నా సిద్ధాంతమిది అంటూ క్రొత్త 'పంథా'ను ఏదీ లేవదీయలేదు. ఏ ప్రాచీన గ్రంథానికి నా ఉద్దేశ్యమిదీ అంటూ అన్యథీకరించి భాష్యాలు వెలయించలేదు. దేనినిగాని ఖండించలేదు. దేనికిగాని మార్పులు, చేర్పులు, కూర్పులు, తీసివేతలు చెప్పలేదు. ప్రతి సమస్యకు పరిష్కారం మనదగ్గరే ఉన్నది అని చెప్పారు. ఈ జాతియొక్క ఆత్మను సరిగ్గా అర్థం చేసుకొన్న వ్యక్తి వివేకానందస్వామి.

సామాన్య ప్రజానీకాన్ని దర్శించిన మొదటి మహనీయుడు ఈతడు. వారి కష్టాలకు, అజ్ఞానానికి, పరిష్కార మేమిటి అని వేదన పడిన మొదటి వ్యక్తి. ఆకలితో అలమటించే వానికి మతం కాదు ముఖ్యం. తిండి, బట్ట అని యెలుగెత్తి చాటిన ఉద్దండుడు.

"నా దేశమున నొక్క కుక్క యైనను పస్తుపడియున్నంత వఱకు దానికాహారమిడి రక్షించుటయే నా పరమ ధర్మము, అదియే నా మతము, తద్భిన్నమంతయు నధర్మము కృత్రిమ ధర్మము."

సమస్త జీవ స్వరూపుని, అద్వితీయుని ... విశేషము ... నా యార్త నారాయణుని, నా దీన నారాయణుని... సమస్త దేశములకెల్ల పేదయగు నా భారత నారాయణుని, నా యిష్ట దేవత సర్పించుటకై యెన్ని జన్మములైనను ఎత్తెదను గాక, ఎన్ని వేల బాధలనైననూ అనుభవింతును గాక !!

భారత దేశమును తెలిసికొనుట యనగా ఒక వైపు ఆధ్యాత్మిక తత్త్వమును మరియొక వైపు సామాన్య ప్రజా హృదయమును తెలిసికొనుట అని వివేకానందుని ఉద్దేశ్యము,

తల గుడ్డ హిమకిరీటము గాను నడుముకు బిగించిన కట్టు వింధ్యగిరిగను నిలువునా జీరాడు అంగరఖాతో కూడిన శిలమంటపము కన్యాకుమార్యగ్రము గాను కాన్పించు వివేకుడు భారతాద్వైతమూర్తి. "సంక్షిప్త భారతము". అతడు సెలవిచ్చిన యీ రెండు సందేశములు మనకు శిరోధార్యము:

"Even after death I shall work for the good of the world there is no rest for my soul till man becomes one with God".

"Every Indian must know from his very birth that his life is dedicated to his mother land".

విశ్వకవి వివేకానంద

స్వామీ వివేకానందను గూర్చి భారతీయ సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి కేంద్రబిందువుగా, సంక్షిప్త భారతస్వరూపుడుగా, భారతాత్మైక్యమూర్తిగా, వేదాంతిగా, విశ్వయోగిగా, మానవతావాదిగా, దేశభక్తుడుగా, ఆబాలగోపాలం ప్రజలందరికీ బాగా తెలుసు. కాని ఆయన గొప్ప కవి అన్న విషయం చాలా మందికి తెలియదు. దీనికి కారణం మనమాయనను అలా దృష్టితో చూడక పోవటమే. కొంతమంది మహనీయుల్ని గూర్చి వారు ఏ రంగంలో ప్రఖ్యాతి వహించారో ఆ రంగానికే పరిమితం చేసి ఎంతసేపూ ఆ దృష్టితోనే చూడటం మన కలవాటు. ఇది మానవ నైజం. జగద్గురు శ్రీ శంకరుల విషయం కూడా ఇంతే. వారు "సౌందర్య లహరి", "శివానందలహరి" వంటి రసవద్వాహములైన స్తోత్ర కావ్యాలెన్నో వ్రాశారు. ఆయన అగ్రశ్రేణికి చెందిన మహాకవి. కాని వారిని మనమా దృష్టితో చూడము. ఇదొక విచిత్రమైన మహా విషయం. ఆ వరుసలో వివేకానందులు కూడ గొప్ప కవి. వారు ఇంగ్లీషు, హిందీ, బెంగాలీ, సంస్కృత భాషల్లో మహాకవిత్వాన్ని వెలయించారు. ఆయా భాషల్లో వారు వ్రాసిన కవితల సంఖ్య రాశిలో తక్కువే అయినా గుణంలో గరిష్ఠమైనవి. ఏ భాష కాభాషగా, అందులో వ్రాసిన కవితల్ని విడివిడిగా పరిశీలిస్తే ఆ భాషా స్వభావాన్నిబట్టిగాని, ప్రతిపాదింపబడిన విషయ భేదాన్నిబట్టిగాని భావధోరణిలో సూక్ష్మమైన భేదమున్నప్పటికీ, విశ్వమానవతా దృక్పథము, జాతీయ భావన, ఆధ్యాత్మికచింతన అన్నవి యీతని అన్ని కవితల్లోనూ కనిపించే సామాన్య లక్షణాలు. ప్రస్తుతం ఇక్కడ వారి సంస్కృత కవిత్వాన్ని గూర్చి, ఆంగ్ల కవిత్వాన్ని గూర్చి మాత్రమే ప్రసంగించటం జరుగుతున్నది.

సంస్కృత కవిత

విశ్వజనీనమైన భారతీయ సంస్కృతికి సంస్కృత భాష మూలకందమని, దీన్ని భారతీయులందరూ విధిగా అభ్యసించాలని వారి నిష్కర్ష. వారు బాల్యం నుండే యీ భాషను అభ్యసించి, అందలి గ్రంథజాలాన్నంతా కుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసి, తన మేధాసంపత్తితో అందలి జీవసారాన్ని పిండుకొని ప్రాచీన నవీనయుగ సామరస్య సమన్వయంతో ఒక సమగ్రమైన జాతీయ జీవన దర్శనాన్ని ప్రతిపాదించిన తత్త్వవేత్త వివేకానందుడు. వారి ఉపన్యాసాల సంపుటములన్నింటినీ పరిశీలిస్తే సంస్కృత గ్రంథాల నుండి వారు ఉదాహరించిన

శ్లోకాలు వందల సంఖ్యలో దర్శనమిస్తాయి. ఆ శ్లోకాలను ఆధారం
వారు తమ భావాలను ఎన్ని రకాలుగా మెలికలు త్రిప్పుతూ వేనోళ్ళ పొగిడారు.
గమనిస్తే ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. సంస్కృత వాఙ్మయంలో నిక్షిప్తమైన జ్ఞాన
మంతా దేశ భాషల ద్వారా జన సామాన్యానికి అందాలని వారు చెప్పిన మొదటి
మాట. ఆ అందిన జ్ఞాన సంపదను మంచి తేజస్సు, ఓజస్సు, సంస్కారము
అబ్బటానికి సంస్కృత భాషాధ్యయనం అవసరమని వారు చెప్పిన రెండవ
మాట. ఆ భాషను అభ్యసించటం జనసామాన్యానికి కష్టం కావచ్చు. కాని
చదువుకొన్న వారి సంఖ్య ఎంత ఎక్కువగా ఉంటే ఈ జాతికి అంత శ్రేయస్సు
కలుగుతుందని, ఆ భాషా విద్వాంసుల సంఖ్య పెరుగుతూ ఉండాలని, అందు
కోసం ఆ విద్యా ప్రచారం నిరంతరంగా జరుగుతూ ఉండాలని వారు చెప్పిన
మూడవ మాట. ఇలా మెట్టు మెట్టుగా సంస్కృతాన్ని గూర్చి ఆయన వెలి
బుచ్చిన అభిప్రాయాలు చాలా స్ఫూర్తిదాయకంగా ఉంటాయి. ఆయన ఏ కొంచెం
తీరిక చిక్కినా సంస్కృత గ్రంథాలను చదువుతూ వాటిని గూర్చి శిష్యులతో
చర్చిస్తూ ఉండేవారు. ప్రవాహంగా సంస్కృతంలో మాట్లాడుతూ ఉండేవారు.
1899 నవంబరులో జరిగిన ఒక సంఘటనను గూర్చి వారి శిష్యుడు శరచ్చంద్ర
చక్రవర్తి చెప్పిన విషయమిది ;

Swamijee now much engaged in the study and discussion of Sanskrit scriptures......on this day it seemed as if the Goddess of learning has manifested herself on his tongue with the disciple, he fluently talked for about two hours at a stretch in exceedingly melodious sanskrit.......... (complete works Vol. VII PP. 122-33)

ఈ చివరి వాక్యం Melodious Sanskrit అన్నది చదివినప్పుడు
ఆ కంఠంలో ఆ భాషా మాధుర్యం ఎంత శ్రుతి సుభగంగా ఉండేదో అన్న
ఊహ జనించి హృదయం పులకరిస్తుంది. ఈ విధంగా నిరంతరం సంస్కృత
భాషా వ్యాసంగం చేయుటయే గాక ఆ భాషలో గొప్ప కవితా సంపదను కూడ
వెలయించి మనకు ప్రసాదించిన మహనీయుడాయన. వారు వ్రాసిన కవితల
సంఖ్య యిప్పటికి లభించినవి 26 శ్లోకాలు మాత్రమే. అవి "అంబాస్తోత్రమ్"

శివస్తోత్రమ్", "Whom to fear", "Hymns to Sri Rama krishna", "Salutation to Sri Rama krishna" అను శీర్షికల క్రింద పొందుపరచబడినవి :

"అంబా స్తోత్రమ్" ఇందులో ఏడు శ్లోకాలున్నాయి. దీని రచనా కాలము తెలియుటం లేదు. సర్వమత మహాసభలో పాల్గొనటానికి వెళ్ళే ముందు కన్యాకుమారి శిలపై ధ్యాన నిమగ్నులై కాళీమాత అనుగ్రహముగా ఆనాటి ప్రేరణలో వ్రాసి యుండవచ్చునని భావించవచ్చును.

"శివస్తోత్రమ్" ఇందులో ఆరు శ్లోకాలున్నాయి, దీని రచనా కాలం కూడా తెలియుట లేదు. అంబా స్తోత్రమైన పిమ్మట వెంటనే కాని, ఎప్పుడో తరువాత గాని కావచ్చును.

"Whom to fear?" ఇందులో నాల్గు శ్లోకాలున్నాయి. ఇవి తనతోటి శిష్యులకు వివేకుడు వ్రాసిన లేఖలో పొందుపరుచబడి యున్నవి. ఈ లేఖ 25 సెప్టెంబర్ 1894 నాడు వ్రాయబడింది.

"Hymns to Sri Rama Krishna" (రామకృష్ణ స్తోత్రమ్), ఇందులో మొత్తం ఎనిమిది శ్లోకాలున్నాయి. ఇవి 1899 నవంబర్‌లో బేలూరు నందు వ్రాయబడినవి.

"Salutation to Sri Rama Krishna" ఇది ఒకే ఒక శ్లోకము. 1898 ఫిబ్రవరిలో హౌరా యందలి నవగోపాల్ ఘోష్ అను రామకృష్ణుని శిష్యుని ఇంట్లో పూజా మందిరంలో ఆశ్రయమున్నంగా వివేకానందుని నోటినుండి వెలువడినది.

ఈ 26 శ్లోకములకు ప్రతిపదార్థ తాత్పర్య విశేషార్థములతో వ్యాఖ్య వ్రాయుట ఇప్పటి ఒక అవసరము.

ఆంగ్ల కవిత

ఆంగ్లేయులు మన దేశాన్ని దాదాపు 200 ఏండ్లు పాలించారు. మన దేశంలో ఇంగ్లీషు విద్యా విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టి భారతీయుల్ని ఆంగ్లభాషా వ్యామోహితుల్ని చేయటానికి విశ్వప్రయత్నం చేశారు. వారు పాలించిన రెండు వందల ఏండ్లలో చివరి వంద సంవత్సరాలలో ఇంగ్లీషు భాషాభ్యాస దాహమును పెంచినప్పటికి ఆయా ఆ భాషలో అద్భుతమైన పాండిత్యాన్ని గడించి రచనలు

[illegible]

[illegible]

ఎడిషన్ 1908 ప్రాంతమున ఆంగ్లమున వెలువడించెను. వివేకానందుడు ...ండి. స్థానిక వాతావరణముయొక్క వేడిలో నాతడు ఇంగ్లీషు గీతాంజలిని వ్రాయుటయు, సహజముగ నత్యంత ప్రతిభాశాలియైన మహాకవి యగుటయు కారణముగ నాతనికి ఈ యదృష్టము లభించినది. భారతీయుల యదృష్టము పండినది. వివేకానందుడు విశ్వయోగి, విశ్వకవి. రవీంద్రుడు విశ్వకవి. 1881 లో వివేకుడు 28 సం॥ వయస్సులో నున్నప్పుడు రవీంద్ర వివేకానందుల సమావేశం జరుగుట అద్భుత సన్నివేశం. అప్పుడు రవీంద్రుడు తాను వ్రాసిన పాటను ట్యూన్‌కట్టి, వివేకునకు నేర్పి ఒక వివాహ సభలో పాడించటం జరిగింది.

వివేకానందుని ఆంగ్ల రచనలను మూడు తరగతులుగా విభజింపవచ్చును. ఒకటి– ఉపన్యాసములు, రెండు–లేఖావళి. మూడు–కవితా ఖండికలు. అతని కవితా ఖండికలను రెండు తెగలుగా విభజింప వచ్చును. ఒకటి– Original Poems. రెండు– Translations. ఇవి వారు సంస్కృత వాఙ్మయము నుండి కొన్నింటిని ఏరుకొని అనువదించిన ఖండికలు. వివేకానందుని Prose అంతయు Poetry వలె నుండునను విషయము మఱువరాదు. వారి ఆంగ్ల కవితా ఖండములను గూర్చి విస్తృతముగ పరామర్శించుట రెండవ యంశము.

యువభారతికి కృతజ్ఞతలు

1993 ఫిబ్రవరి నెలలో 16-22 తేదీలలో హైదరాబాదు నల్లకుంటలోని శంకరమఠంలో శంకరమఠం యాజమాన్యం వారి ఆహ్వానముపై వరుసగా ఏడు రోజులు ఆధ్యాత్మికోపన్యాసములు గావించితిని. ఆ సందర్భమున చివరి నాలుగు రోజులు స్వామీ వివేకానందుని సంస్కృత కవిత్వమును గూర్చి ప్రసంగించితిని. అప్పుడు ఒక రోజు యువభారతి అధ్యక్షులు శ్రీయుతులు డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తిగారు నా ఉపన్యాసమును వినుట తటస్థించినది. అది కాకతాళీయముగ జరిగిన సంఘటన, వారి ప్రేరణతో ఈ 'వివేకానంద' కవితా వైభవము"ను వ్రాయు నవకాశము నాకు లభించినది. నాకీ యుపకారమును కలుగజేసిన శ్రీకృష్ణమూర్తిగారికి, యువభారతికి ధన్యవాదములు.

వివేకానంద కవితావైభవము

సంస్కృత కవిత

అంబాస్తోత్రమ్

శ్లో॥ కా త్వం శుభే శివకరే సుఖదుఃఖహస్తే
ఆఘూర్ణితం భవజలం ప్రబలోర్మిభంగైః
శాంతిం విధాతు మిహ కిం బహుధావిభగ్నామ్
మాతః ప్రయత్నపరమాసి సదైవ విశ్వే.

టీక — శుభే = శోభనస్వరూపురాలా, శివకరే = మంగళకరమును ఒసగుదానా, సుఖదుఃఖహస్తే = సుఖదుఃఖములను హస్తమునందుంచుకొన్నదానా, మాతః = ఓ తల్లీ, త్వం = నీవు, కా = ఎవరవున్నావు, భవజలం = ఈ సంసార సాగరము, ప్రబలోర్మిభంగైః - ప్రబలం = ప్రచండమైన, ఊర్మిభంగైః = తరంగభంగములచేత, ఆఘూర్ణితం = కలతచెంది పడిపోవుచున్నది, ఇహ = ఇచట, విశ్వే = ప్రపంచమునందు, బహుధా = అనేక విధముల, విభగ్నామ్ = భగ్నమైపోయిన, శాంతిం = శాంతిని, విధాతుం = తిరిగి నెలకొల్పుటకు, సదా ఏవ = నిరంతరము, ప్రయత్న పరమా = ప్రయత్నపరురాలవు, అసి కిం = అయియుంటివా, తల్లీ!

తాత్పర్యము :- హే మాతా! ఎవరవున్నావు నీవు? ఓ సౌందర్యరాశీ! ఓ మంగళమయీ! సుఖదుఃఖములను పవిత్రమైన చేతులయందుంచుకొన్నదానవు! ఎవరవున్నావు నీవు? ఈ సంసార సాగరము ప్రచండములైన ఉత్తుంగములైన తరంగ భంగములచే ఎలా కలతచెంది పడిపోవుచున్నదో చూడు. పలు విధముల భగ్నమై పోయిన ప్రపంచశాంతిని తిరిగి నెలకొల్పుటకు నిరంతరము ప్రయత్నించుచున్న జగజ్జననీ॥

అంతరార్థము :- భవజలం-సంసారమనెడు సాగరము అనుచోట రూపకము, సాగరము తరంగ భంగములచే కలతచెందును. మరి సంసారము దేని చేత కలతచెందుచున్నది? కష్టములచేత, బాధలచేత అని యర్థము- ఈ [illegible] సహజముగా ఊహించవచ్చును.

విశేషము :- ఇది కొంతవఱకు ఆనాటి దేశ పరిస్థితులను సూచించుచున్న శ్లోకమని భావింపవచ్చును. ఎక్కడ చూచినను పేదరికము తాండవించుచుండెను. ప్రజలు తిండికి వాచిపోయిరి. "నా దేశమున నొక కుక్కయైనను వస్తువది యున్నంతవఱకు దాని ఆహారమును రక్షించుటయే నా పరమధర్మము. ఇదియే నా మతము. తక్కినదంతయు నధర్మము, కృత్రిమ ధర్మము" అని వివేకానందస్వామి క్రోశించినాడన్నచో నాటి పరిస్థితి యూహింపవచ్చును. మేధావంతులు పాశ్చాత్య సంస్కృతి వ్యామోహితులైరి. ఆధ్యాత్మిక దృష్టి సన్నగిల్లినది. జాతి ఆత్మవిస్మృతిలోనుండినది. ఇక బడుగు ప్రజలు తమ దేశమున తిండిలేక చింకి బట్టలతో పొట్టచేతబట్టుకొని అమెరికాకు వలసపోవుట కన్నులార గాంచిన వాడు వివేకానందుడు. ఇంచుమించు ఇదే సమయమున రష్యాతో తెల్లవారికి యుద్ధము వచ్చు సూచనలు కన్పించుచుండెను. ఇట్టివన్నియు విషయముల నూహింపవచ్చును. మొత్తము మీద శాంతికొఱవడిన కాలమది.

శ్లో. సంపాదయత్యవిరతం త్వవిరామవృత్తా
యా వై స్థితా కృతఫలం త్వకృతస్య నేత్రీ
సా మే భవత్వనుదినం వరదా భవానీ
జానామ్యహం ధ్రువమిదం ధృతకర్మపాశా.

టీక—యా = ఏ తల్లి, అవిరామవృత్తా = విరామములేని క్రియావ్యాపారములు గలదై, అవిరతం = నిరంతరము, కృతఫలం = ఇప్పటికి చేసిన కర్మల యొక్క ఫలమును, సంపాదయతి = సమకూర్చుచున్నదో, అకృతస్య, చ = ఇప్పటికింకనూ చేయబడని కర్మలకు (ఇకముందు చేయబోవు కర్మలకు) నేత్రీ = మార్గదర్శకురాలై, స్థితా = ఉన్నదో, సా = ఆ తల్లి, మే = నాకు, అనుదినం = ప్రతినిత్యము, వరదా = వరములను ప్రసాదించునదిగా, భవతు = అగుగాక, భవానీ = ఆ జగజ్జననీ, ధృతకర్మపాశా = తన హస్తమునందుంచుకొన్న కర్మపాశములు గలది, ఇదం = ఈ విషయమును, అహం = నేను, ధ్రువం = నిశ్చయముగా, జానామి = ఎఱుగుదును.

తాత్పర్యము : జగజ్జననియగు నామెకు విశ్రాంతి యన్నదిలేదు. మానవులు చేసిన కర్మఫలములను ఎప్పటికప్పుడు సమకూర్చి పెట్టుచునే యుండును. ఇకముందు చేయబోవు కర్మములకు మార్గదర్శకురాలై యుండును. అట్టి యా భగవతి నాకు నిరంతరము వరములను ప్రసాదించుచుండుగాక. కర్మ

వ్యాపారములన్నియు ఆ తల్లియునికమునందుండుటను విషయమును నేనెఱుగుదును.

అద్వి
త్వము

శ్లో. కో వా ధర్మః కిమభ్యర్థం కః కపాలలిపిః
కిం వాదృష్టం ఫలమిహాస్తి హి యాం వినా భోః
ఇచ్ఛాసహాయైర్నియమితా నియమాః స్వతన్త్రైః
యస్యా నేత్రీ భవతు సా శరణం మమాద్య.

టీక — భోః = ఓయీ, యాం వినా = ఏ తల్లిలేక, ఇహ = ఈ లోకమున, కో వా ధర్మః = ఏ ధర్మము, అస్తి = ఉన్నది?, అభ్యర్థం = సృష్టింపబడినది, కిం అస్తి = ఏమున్నది, కః కపాలలిపిః = ఏ నొసటివ్రాత, అస్తి = ఉన్నది, కిం వా అదృష్టఫలము = ఏ అదృష్టఫలము, అస్తి = ఉన్నది, యస్యాః = ఏ తల్లియొక్క, స్వతన్త్రైః = స్వతంత్రములైన, ఇచ్ఛాసహాయైః = ఇచ్ఛాసహాయముచేత, నియమాః = నియమములన్నియు, నియమితాః = నియంత్రితములై యున్నవో, సా = ఆ తల్లియే, అద్య = నేడు, మమ = నాకు, నేత్రీ = మార్గ ప్రదర్శకురాలు, భవతు = అగుగాక, శరణం = రక్షణము, భవతు = అగుగాక. (ఈ శ్లోకమున కవి అస్తి, భవతు, అను క్రియాపదములను ఒక్కొక్కమారే ప్రయోగించెను. టీకయందు స్పష్టప్రతిపత్తికై పలుమార్లు వాడబడినదని గమనింపవలెను.)

తాత్పర్యము: నాయనలారా! జగజ్జనని యగు నామాతృదేవి ఈ ప్రపంచమున నేదియు లేదని గ్రహింపుడు. ఆ తల్లి లేక ఏ ధర్మముండును? సృష్టింపబడునది, సృష్టింపబడినది యున్నదేముండును? నొసటను వ్రాసిన వ్రాత యెక్కడిది? అదృష్టము పండుటను మాటయు తావెక్కడిది? ఈ జగత్తు యొక్క వ్యాపారములన్నియు ఆమె యునికతోనే ప్రవర్తిల్లుచున్నవి. ఈ ప్రకృతి నియమములన్నియు ఆ భగవతి యొక్క స్వతంత్రములైన ఇచ్ఛావ్యాపారములకే కట్టుబడి యున్నవి. అట్టి సర్వశక్తి సంపన్నురాలైన ఆ 'పరాశక్తి'యే నేడు నాకు మార్గ ప్రదర్శకురాలు, శరణము అగుగాక.

శ్లో. సంతారయంతి జలధిం జనిమృత్యుజాలం
సంభావయంత్యవిస్మృతం విస్మృతం విభగ్నమ్
యస్యాన్ని భారతమ ఇహోదిత శక్తిరేఖాః
వాగ్దేవి తాం మమ మతః శరణం ప్రయామః.

వ - యస్యాః = ఏ జగన్మాత యొక్క, అమిత శక్తిశాలాః = అతి శక్తి సంపన్నములైన, విభూతయః = లీలా విలాసములు, జనిమృత్యు క్షేత్రం - జని = పుట్టుకకు యొక్క, మృత్యుః = చావు యొక్క, జాలం = తంపర అనెడు, జలధిం = సముద్రమును, సంధానయంతి = వృద్ధి పొందించు చున్నవో, అవిక్లృతం = అందమైన దానిని, వికృతం = వికారముగాను, విభగ్నం = విభగ్నమైన దానిని గాను, (అట్లే) వికృతం = వికారమైనదానిని, అవిక్లృతం = అందమైనదానిని గాను, విభగ్నం = విభగ్నమైనదానిని, అవిభగ్నం = విభగ్నము కాని దానిని గాను, సంఘాపయంతి = సంఘటనముగా సృష్టి చేయుచున్నవో, తాం = ఆ జగన్మాతను, న ఆశ్రిత్య - ఆశ్రయించక, కుతః = మరి దేని వలన, శరణం = విశ్రాంతి, ప్రయామః = పొందెదమో, వద = చెప్పుము. (ఇందలి అవిక్లృతం, వికృతం, విభగ్నం - అను మాటలను అటు ఇటు. ఇటునను త్రిప్పి యర్థము చెప్పుకొనవలెను. అప్పుడే కవి యొక్క ప్రతిపాదన చక్కగా బోధపడును).

తాత్పర్యము : ఆ జగన్మాత యొక్క లీలా విలాస విన్యాసములు అత్యంత శక్తి సంపన్నములైనవి. అటు జన్మయనెడు సముద్రమును వృద్ధి పొందించుచుండును. ఇటు మరణమను సముద్రమును వృద్ధి చేయుచుండును. అనగా ఇష్టము వచ్చినట్లు జననముల సంఖ్యను పెంచుచుండును. తగ్గించుచుం డును. అట్లే మరణముల సంఖ్యను పెంచుచుండును తగ్గించుచుండును. అంద మైన వ్యక్తులను గాని, వస్తువులనుగాని అంద వికారముగ చేయుచుండును. నాశ నము కూడ చేయుచుండును. అట్లే అందవిహీనములైన మానవులను గాని వస్తువు లనుగాని, అందముగా రూపొందించుచుండును, నాశము చేయబడిన వాటిని బాగు చేయుచుండును. అట్టి సర్వశక్తిమంతురాలైన ఆ తల్లి సన్నిధి గాక మరెవ్వరి వలన మనకు శరణము లభించును? చెప్పుము సుమా!

అలంకారము— జనిమృత్యుక్షేత్రం జలధిం - అనుచోట రూపకము.
శక్తిశాలాః - అన్న ప్రయోగము శబ్దవైచిత్రికి తార్కాణం.

శ్లో॥ పిత్రే భ్రాత్రే త్వద్విషయం తవ పక్షాంతరం
స్వాత్మే మత్తే త్వద్విరహం చిర హస్తాంతః
స్మృత్వాఽన్యారూపా తను యయా త్వచ్ఛృతం చ మాతః
మా మాం ముంచంతు పదమే కుభద్రస్థయస్తే.

టీక :- పరమే = పరాశక్తివైన, మాతః = ఓ తల్లీ, తవ =, పద్మనేత్రం = పద్మమువంటి నేత్రము, పాత్రే = పాత్రుని యందును, అపాత్రే = అపాత్రునియందును (నీ భక్తుని యందును, భక్తుడు కాని వానియందును యని యర్థము), అవిషమం తు = సమముగానే ప్రసరించును గదా! తవ = నీయొక్క, హస్తపాతః = హస్తస్పర్శ, స్పృష్టే = అదృష్టవంతుని యందును, దుష్టే = దురదృష్టవంతుని యందును, అవితథం తు = పక్షపాతం లేక, ఒకే తీరుగ పని చేయును గదా! మృత్యుచ్ఛాయా = మృత్యువు ఆవరించుట గాని, అమృతత్వం = అమరత్వము పొందుటగాని, తవ = నీయొక్క, దయా, తు = దయాఫలితమే గదా!, తే = నీయొక్క, సువృష్టయః = మంగళమయమైన వానలు, మాం = నన్ను, మా ముంచంతు = విడువకుండు గాక.

తాత్పర్యము :- హే పరాశక్తీ! నీ కరుణా కటాక్షవీక్షణములు నీ భక్తులయందును, కాని వారలయందును-అందరూ నీ బిడ్డలే యగుటవలన-ఒకే విధముగా ప్రసరించుచుండును తల్లీ! నీ హస్త స్పర్శ అదృష్టవంతులయందును, దురదృష్టవంతుల యందును వ్యర్థము కాదమ్మా! ప్రాణికోటికి సంభవించు అకాల మరణము గాని, బాలమృత్యువుగాని, చిరంజీవిత్వము గాని, నీ దయపై ఆధారపడియుండునే గదా! నీ బిడ్డనగు నావంటి మాత్రము నీ పావన వృష్టులు ఎప్పుడూ తొలగిపోకుండు గాక.

అలంకారము :- పాత్రే అపాత్రే, స్పృష్టే, దుష్టే, మా మాం ముంచంతు,- ఈ మాటలతోటియందు వృత్త్యనుప్రాసములు,

ఈ వృత్త్యనుప్రాసలతో పాటు మొదటిపాదమందలి "అవిషమం" రెండవ పాదమందలి "అవితథం" అను ప్రయోగములు శ్లోకమునకు గతి స్ఫురణమును ద్విగుణీకృత మొనర్చుచున్నవి. చక్కని రచనాశిల్పము గల శ్లోకమిది.

శ్లో. త్వామమ్బ సర్వా కవిగ్రథనం మమ హీనబుద్ధేః
భక్తిం బోధయితుం సకలజగదేక ధాత్రీమ్
త్రిస్తోత్రం సువచనం అభయప్రదత్తమ్
సేవాపరై కవిసుతం శరణం ప్రపద్యే.

టీ :- సర్వా = సర్వము తానే అయిన, అమ్బ = ఓ తల్లి, కవే = పవిత్రమైన, హీనబుద్ధేః = మందబుద్ధినైన, మమ = నాయొక్క, గ్రథనం = స్తుతి, కవే = పవిత్రమైన, జగదేకధాత్రీం = సమస్త జగత్తుకు ఏకైక ఆధారభూతు

త్రయమును, దోర్భ్యాం = నా రెండు చేతులతో, భర్తుం = భరించు కొనవలెయునను, మతిః = బుద్ధి పుట్టుచున్నది, శ్రీ సంచిత్యం = శ్రీదేవి చేతనే ధ్యానింపబడుచున్నట్టియు, అభయ ప్రతిష్ఠం = అభయ మునకు స్థానమైనదియు, సేవాసారైః = అర్ఘ్య పాద్యాది సేవా సారముం చేత, అభిష్టుతం = స్తుతింపబడునదియునైన, సుచరణం = పవిత్రమైన పాదమును, శరణం = శరణముగ, ప్రపద్యే = పొందెదను.

తాత్పర్యము : సర్వాత్ములారాలైన ఆ జగదంబ ఎక్కడ ? మంద బుద్ధి నగు నా చేయు స్తుతి యెక్కడ ! జగత్తున కంతటికీ ఏకమాత్ర ఆధార భూతురా లగు ఆ తల్లిని నాచేత భరింపవలెనను బుద్ధి పొడముచున్నదే! సాక్షాత్తు శ్రీదేవి చేతనే ధ్యానింపబడుచు, అభయమునకు స్థానమైన, అర్ఘ్య పాద్యాది సేవా సారముచే నుతింపబడుచున్న ఆ తల్లియొక్క దివ్య చరణమునే శరణు పొందెద గాక.

ఈ శ్లోకము నందలి మొదటి రెండు పాదములు కాళిదాసుని రఘు వంశావతారికలోని యీ శ్లోకమును స్మరణకు తెచ్చుచున్నవి :

శ్లో. క్వ సూర్య ప్రభవో వంశః క్వచాల్ప విషయా మతిః
తితీర్షుర్దుస్తరం మోహాదుడుపేనాస్మి సాగరమ్.

సూర్యవంశ మెక్కడ! అల్పబుద్ధి నగునే నెక్కడ! దాటుటకు సాధ్యము కాని సాగరమును చిన్న తెప్పతో దాటుటకు మోహపడుచున్నాను. సూర్య వంశ రాజుల చరిత్రను వ్రాయగల సామర్థ్యము తనకు లేదని చెప్పుట సారాంశము.

చివరి రెండు పాదములు శ్రీ శంకరాచార్య కృత సౌందర్య లహరిలోని నాల్గవ శ్లోకము నందలి చివరి రెండు పాదములను గుర్తుకు తెచ్చుచున్నవి: పాఠకుల సౌకర్యము కొరకు ఆ మొత్తము శ్లోక మీయబడుచున్నది :

శ్లో. త్వదన్యః పాణిభ్యా మభయ వరదో దైవతగణః
త్వమేకా నైవాసి ప్రకటిత వరాభీత్యభినయా
భయాత్త్రాతుం దాతుం ఫలమపి చ వాంఛా సమధికం
శరణ్యే లోకానాం తవ హి చరణావేవ నిపుణౌ. (4)

ఇందలి చివరి రెండు పాదముల సారాంశము :

భయమును పోగొట్టుటకు గాని, అడిగిన దానికంటె ఎక్కువ ఫలము నిచ్చుటకు గాని, తల్లీ! నీ పాదములకే సాటిలేని సామర్థ్యము కలదు.

ఇందలి భావ ముద్రను, శ్లోకము యొక్క కట్టుబడిని వివేకానందుని అద్వైతమును పునికి పుచ్చుకొన్నట్లు భావింప వచ్చును. ఈతడు ఒక కాళిదాసును, ఇట్టి శంకరులను అనుసరించుచును భక్తి యొక్కయు యుగపుని భాష్యములను సంభ్రమమున సమన్వయనము చేసి యుండునని యూహింపవచ్చును.

శ్లో. యామామా జన్మ వినయత్యతిదుఃఖ మార్గైః
ఆసంసిద్ధేః స్వకలితైర్లలితైర్విలాసైః
యామే బుద్ధిం సువిదధే సతతం ధరణ్యామ్
సాంబా సర్వామమగతిః సఫలేఽఫలేవా.

టీక. యా = ఏ లోకేశ్వరేశ్వరి, మాం = నన్ను, ఆజన్మ = పుట్టిన దాదిగా, స్వకలితైః = తానుగా కల్పించిన, లలితైః = లలితములైన, విలాసైః = విలాసముల చేత, అతిదుఃఖ మార్గైః = మిక్కిలి దుఃఖ భూయిష్ఠములయిన మార్గముల ద్వారా, ఆసంసిద్ధేః = ఆత్మ సిద్ధికి, వినయతి = చేర్చుచున్నదో, యా = ఏ తల్లి, మే = నా యొక్క, బుద్ధిం = బుద్ధిని, ధరణ్యాం = ఈ భూమి యందు (ఈ ప్రపంచము నందని యర్థము), సతతం = ఎల్లప్పుడు, సువిదధే = సరిగా నుంచుచున్నదో, సర్వా = సర్వాత్మురాలైన, సా అంబా = ఆ జగజ్జనని, సఫలే = నాచేయు కర్మల యొక్క సాఫల్యమునందు గాని, అఫలే = వైఫల్యము నందుగాని, మమ = నాకు, గతిః = దిక్కు.

తాత్పర్యము: నేను పుట్టినదాదిగా, ఏ తల్లి తన లీలావిలాసములు తానుగా నాకు కల్పించిన దుఃఖకరములైన మార్గముల ద్వారా నన్ను క్రమముగా దాటించుచూ నా ఆత్మసిద్ధికి చేర్చుచున్నదో, ఏ తల్లి యెల్లప్పుడూ నా బుద్ధిని సరిగ నుంచుచు నాకు స్ఫూర్తిని ప్రసాదించుచున్నదో, ఆ తల్లి, సర్వము తానయైన ఆ తల్లియే నాచేయు కర్మల సాఫల్యమునందుగాని, వైఫల్యము నందుగాని నాకు దిక్కు. శరణ్యము.

ఇందు వివేకానందుని యొక్క స్థితప్రజ్ఞ లక్షణము మిన్ను ముట్టినదని చెప్పవలయును. ఆ జగజ్జననికి తనను తాను సమర్పించుకొని జీవన్ముక్తుడై వెలుగొందుచున్న మహనీయు డాతడు!

తప్పటడుగులు వేయుచున్న పసిబిడ్డను చేయిపట్టి నడిపించు తల్లి వలె ప్రేమ పట్టుకొని తల్లి నుద్దేశించుచు [illegible] హృద్య మైన దృశ్యము ఈ శ్లోకమున [illegible] గోచరించుచున్నది. ఇందు అద్వైత [illegible] చెప్ప వచ్చును.

శివస్తోత్రమ్

ఓం నమః శివాయ

టీక- ఓం = ఓం, శివాయ = శివునకు, నమః = నమస్కారము.

తాత్పర్యము- ఓం అనునది బ్రహ్మము. ఈ జగత్తంతయు ఓంకారమే. వర్ణత్రయ సముదాయరూపమగు దీనియందు అకార ఉకార మకారములు అంతర్భవించియున్నవి. ఈ యక్షరములు క్రమముగా బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర వాచకములు. ఇట్టి మూర్తిత్రయ మూలభూతమగు ప్రణవము పరమేశ్వర వాచకము భూత భవిష్యద్వర్తమాన రూపమగు కాలము, కాలాతీతమగు పరమేశ్వర రూపము సర్వము ఓంకారమే "నమః శివాయ" ఇది శివపంచాక్షరీ మంత్రము.

తత్త్వవేదియు, మహాకవియునగు శ్రీ వివేకానందులు ఈ మంత్ర జపము శివస్తోత్రమును ప్రారంభించుచున్నారు. శ్రీ శంకరులు తొలుత 'సౌందర్యలహరి'ని మలుత "శివానందలహరి"ని వ్రాసినట్లు ప్రతీతి. శంకరుల అవతారమే ఆయిన శ్రీ వివేకులు కూడ ఆ క్రమములో మొదట అంబను స్తుతించి ఇప్పుడు శివుని స్తుతించుచున్నారు.

శ్లో. నిఖిల భువన జన్మస్థేమ భంగప్రరోహాః
అకలిత మహిమానః కల్పితా యత్ర తస్మిన్
సువిమల గగనాభే ఈశసంస్థేఽప్యనీశే
మమ భవతు భవేఽస్మిన్ భాసురో భావబంధః

టీక- యత్ర = ఏ శివునియందలి, అకలిత మహిమానః = అనంతము లైన మహిమలు, నిఖిల = సమస్తములైన. భువన = లోకముల యొక్క, జన్మ = సృష్టికి, స్థేమ = స్థితికి, భంగ = లయమునకు, ప్రరోహాః = కారణము లుగా, కల్పితాః = కల్పించబడుచున్నవో, సువిమలగగనాభే - సువిమల = అంద మైన, స్వచ్ఛమైన గగన = ఆకాశముతో, ఆభే = సమానమైన వాడును, అనీశే = మరొక ఈశ్వరుడు లేక, ఈశసంస్థే = తానే యీశ్వరస్థ వాస్తవుడు ఆయిన, తస్మిన్ = ఆ పరమశివునియందు, అస్మిన్ భవే = ఈ జన్మమునందు, మమ = నాయొక్క, భాసురః = ప్రజ్వరిల్లుచున్న, (ఉజ్జ్వలమైన) భావబంధః = భక్తిభావబంధము, భవతు = అగుగాక. (సమర్పితమగుగాక అని యర్థము)

తాత్పర్యము- ఎవడు ఈ జగత్తుయొక్క సృష్టి స్థితిలయములకు కారణభూతుడో, ఎవని మహిమలు అనంతములో, ఎవడు ఆకాశమువలె స్వచ్ఛమైన,

అందమైన దేహకాంతి గలవాడో, ఎవడు సర్వాత్ముడో, అద్వితీయుడో, అట్టి ఆ పరమేశ్వరుని యందు నా యీ జీవిత పరమార్థమగు భక్తి భావబంధము సమర్పింపబడుగాక.

అలంకారము- సువిమలగగనాభే... తస్యసంస్థే- అనుచోట ఉపమ.

విశేషము- ఆకాశమువలె అందమైన స్వచ్ఛమైన దేహకాంతి గలవాడు పరమశివుడు అని వర్ణించుట క్రొత్తపోకడ. ఆకాశము నీలముగను, శివుడు తెల్లగను ఉండును. మరి యీ పోలిక ఎట్లు పొసగును? అన్నచో ప్రశ్న. 'నిండు పున్నమినాటి ఆకాశమువలె' అని భావింపవలయునని సమాధానము. చంద్రప్రభా కాశమునకేగాదు శివుని శిరముపై గూడ చంద్రుడుండుటచే స్వచ్ఛమైన ప్రభను నిరం స్ఫురింపగలదు.

శ్లో. నిహత నిఖిల మోహో ఽధీశతా యస్య రూఢా
ప్రకటిత పరప్రేమ్ణా యో మహాదేవసంజ్ఞః ।
అశిథిలపరిరంభః ప్రేమరూపస్య యస్య
ప్రణయతి హృది విశ్వం వ్యాజమాత్రం విభుత్వమ్.

టీక- నిహత = నిర్మూలింపబడిన, నిఖిల = సమస్తమైన, మోహా = మోహములు గల, యత్ర = ఏ పరమేశ్వరుని యందు, అధీశతా = అధీశ్వరత్వము, రూఢా = స్థిరమై యున్నదో, ప్రకటిత పరప్రేమ్ణా - ప్రకటిత = వ్యక్తము చేయబడిన, పర = మించిన, ప్రేమ్ణా = వాత్సల్యముచేత, యః = ఎవడు, మహాదేవ సంజ్ఞః = మహాదేవుడను బిరుదువహించెనో, ప్రేమరూపస్య = ప్రేమ స్వరూపుడైన, యస్య = ఎవనియొక్క, అశిథిల పరిరంభః - అశిథిల = పట్టుసడలని, పరిరంభః = పరిష్వంగము (కౌగిలి), హృది = దేహధారుల హృదయము నందు, విశ్వం = జగత్తును వ్యాజమాత్రం = మిషతో మాత్రమే కానిక, విభుత్వం = ప్రభుత్వము గలదిగ ప్రణయతి = నెలకొనుచున్నదో !

తాత్పర్యము : సకలమోహములను పరిమార్చినవాడు పరమశివుడు. అందువలన అతడు అధీశ్వరుడను ప్రసిద్ధి గాంచినాడు. దేవకోటుల యందత్యధిక మైన వాత్సల్యమును చూపుటవలన "మహాదేవుడను ఘనత వహించినాడు. మహాదేవుని వాత్సల్య పరిష్వంగము పట్టుసడలనిది. అతడు బాహ్యదృష్టికి అధికారమును చెలాయించు ప్రభువుగా కన్పించువాడేగాని, అంతర్యమున ప్రాణుల హృదయములందు ప్రేమామృతమును పంచు ఆత్మీయుడే సుమా !

విశేషము : శివుడు నిర్మోహత్వమునకు అధీశ్వరుడై, ప్రేమ స్వరూపు డగుటవలన మహాదేవుడై ప్రాణుల హృదయములను దోచగొనినాడని ప్రతి పాదింపబడినది. స్వార్థరాహిత్యము, ప్రేమభావము రెండును మహాగుణములు. ఇవి గలిగినవాడు మహాపురుషుడగును ప్రజా హృదయములను దోచగొనును. మానవుడీ గుణములను సంతరించుకొనవలయునని మహాకవి సందేశము. ఇది ప్రతిపాదించినతీరు రమ్యముగ నున్నది.

శ్లో॥ వహతి విపులవాతః పూర్వ సంస్కారరూపః
ప్రమథతి బలవృందం ఘూర్ణితేవోర్మిమాలా
ప్రచలతి ఖలు యుగ్మం యుష్మదస్మత్ప్రతీతం
అతివికలితరూపం నౌమిచిత్తం శివస్థమ్.

టీక - పూర్వ సంస్కారరూపః = పూర్వజన్మలో చేసిన కర్మల ఫలిత ముగా సంచితమైన సంస్కార రూపమైన, విపులవాతః = పెనుతుఫాను గాలి, వహతి = వీచుచున్నది. ఘూర్ణితా ఊర్మిమాలా ఇవ = కలగుండుపడుచున్న త రంగములవలె, బలవృందం = శక్తి సంఘాతమును, ప్రమథతి = చిదిలించి వేయుచున్నది, యుష్మదస్మత్ప్రతీతం = నీవు, నేను అనెడు, యుగ్మం = ద్వైత భ్రాంతిం, ప్రచలతి ఖలు = పనిచేయుచున్నదే అతివికలిత రూపం = మిక్కిలి కలిత రూపములో నున్న, చిత్తం... మనస్సును, శివస్థం = శివునియందుంచి, నౌమి = నమస్కరించుచున్నాను.

తాత్పర్యము :- పూర్వజన్మ కృతకర్మ సంచిత సంస్కారరూపమైన ప్రచండమైన ఝంఝానిలము నన్ను వెంటాడుచున్నది. ఆది జలమును ఉల్లోల కల్లోలిత మొనర్చునట్లు నా సర్వశక్తి సంఘాతమును కదల్చివేయుచున్నది. ఆశ్చర్యము! నీవు-నేను, అను ద్వైత భ్రాంతిలో చిత్తము చెదరిపోవుచున్నది. మిక్కిలి వికలమైపోయిన చిత్తమును శివునియందు లీనమొనర్చి ప్రణమిల్లుచున్నాను.

అలంకారము: వహతి విపుల వాతః పూర్వ సంస్కార రూపః అనుచోట రూపకము. ప్రమథతి బలవృందం ఘూర్ణితే వోర్మిమాలా-అనుచోట ఉపమ.

ఈ రూపకప్రయోగము అత్యంత రమణీయముగనున్నది. దాని ననుసరించిన ఉపమయు సొగసుగానున్నది మహా కవి యలంకారప్రయోగ వైచిత్రికి నిదర్శనములు ఇంక కొన్ని గలవు. వానిలో నిది యొకటి.

విశేషము: ఇచట అద్వైతము ప్రతిపాదింపబడినది. ఇప్పటివరకు నీవు-నేను అను ద్వైత భ్రాంతిలోపడి ఇప్పుడు చిత్తము శివుని యధీనమైనది. నేను -

నిష్ఠ అను భావమంతరించి నీవే నేను - అన్న స్థితి వచ్చినదన్నమాట. ఇది యద్వైతము.

శ్లో. జనక జనిత భావో వృత్తయః సంస్కృతాశ్చ
అగణనబహురూపో యత్ర ఏకో యథార్థః
శమిత వికృతివాతే యత్ర నాంతర్బహిశ్చ
తమహహ హరమీడే చిత్తవృత్తేర్నిరోధమ్

టీక - జనక జనిత భావః - జనక = పుట్టించువాడు, జనిత = పుట్టిన వాడు అనెడు, భావః = భావము, సంస్కృతాః = పరిష్కృతములైన, వృత్తయః = మనోవృత్తులు, అగణనబహురూపః - అగణన = అసంఖ్యాకమైన. బహురూపః = అనేకముగా భాసించురూపము, యత్ర = ఎక్కడ, ఏకః = ఏకమైపోవునో, యథార్థః = యథార్థమో, శమితవికృతివాతే - ఇట్టి పూర్వోక్త వాసనలు శమించిన పిమ్మట, యత్ర = ఎక్కడ, అంతః = లోపలయనునదిగాని, బహిశ్చ = వెలుపలయనునదిగాని, న = లేదో, చిత్తవృత్తేః = చిత్తవ్యాపారము నకు, అహహ = ఆశ్చర్యము, నిరోధం = నిరోధకారణమైన, తం హరం = ఆ హరుని, ఈడే = స్తుతించుచున్నాను.

తాత్పర్యము: పుట్టించువాడు, పుట్టువాడు అనుభావముగాని, సంస్కార పూరితములైన మనోవృత్తులుగాని, అసంఖ్యాకములుగను, అనేకములుగను దృశ్యమా నమగు రూపముగాని ఎక్కడ ఏకమైపోవునో తథ్యమో, ఇట్టి పూర్వోక్తవాసనలు శమించిన పిమ్మట ఎప్పుడు లోపల వెలుపల యను భేదముండదో అట్టి చిత్త వృత్తి నిరోధకారణమైన ఆ హరుని స్తుతించుచున్నాను.

విశేషము: చిత్తవృత్తిని నిరోధించుట యోగమనబడును-అను పాతంజల యోగ సూత్రమునకు అనుసరణ మీ శ్లోకము.

శ్లో. గలిత తిమిరమాలః శుభ్రతేజః ప్రకాశః
ధవలం కమలశోభః జ్ఞానపుంజాట్టహాసః
యమిజనహృదిగమ్యో నిష్కలం ధ్యాయమానః
ప్రణతమవతు మాం సః మానసో రాజహంసః.

టీక - గలిత తిమిరమాలః - గలిత = విదల్చబడిన, తిమిరమాలః = చీకటుల సమూహముగల వాడును, శుభ్రతేజః ప్రకాశః - శుభ్ర = తెల్లనైన, తేజః ప్రకాశః తేజస్సు యొక్క ప్రకాశముగలవాడును, ధవల కమల శోభః = ధవల = తెల్లనైన, కమల = పద్మము యొక్క, శోభ = శోభగలవాడు, జ్ఞాన

పుంజాట్టహాసః-జ్ఞానపుంజ = జ్ఞాన సముదాయము వలెను, అట్టహాసః = అట్ట
హాసము గలవాడును, (శివుని నవ్వును అట్టహాస మందురు), యమిజనహృది
గమ్యః-యమిజన = యోగి జనులయొక్క, హృది = హృదయము నందు,
గమ్యః = పొందదగిన వాడు, నిష్కలంధ్యాయమానః-నిష్కలం = అఖండ
ముగ, ధ్యాయమానః = ధ్యానింపబడుచున్న వాడును, మానసోరాజహంసః =
మానసము నందు విహరించు రాజహంసయు నగు, సః = ఆ పరమశివుడు,
ప్రణతం = ప్రణిపాతముతో నమస్కరించుచున్న, మాం = నన్ను, అవతు =
రక్షించుగాక.

తాత్పర్యము : చీకటులను చెదరగొట్టు వాడును, తెల్లని తేజస్సుతో వెలు
గొందువాడును, తెల్లని పద్మశోభ గలవాడును, తన అట్టహాసము నుండి జ్ఞాన
పుంజమును వెలార్చువాడును, నిరంతరము ధ్యాన నిమగ్నులయిన యోగుల
హృదయముల యందు సాక్షాత్కరించువాడును, నా మనస్సనెడి మానస సరోవర
మున విహరించు రాజహంసయు నగు నా పరమశివుడు నన్ను రక్షించుగాక.

అలంకారము : ధవళకమలశోభః-అనుచోట ఉపమాలంకారము.
జ్ఞానపుంజాట్టహాసః-అనుచోట రూపకాలంకారము.
మానసోరాజహంసః-అనుచోట రూపకాలంకారము.

మానసో రాజహంసః- అన్నచో చక్కని రూపకాలంకారము. రూపకము
ఒకానొక భావావేశమున అప్రయత్నముగ వచ్చెడు నలంకారమని ప్రతీతి. ఈ
శ్లోకమున వరుస వరుసగా వివిధ విశేషణముల చేత పరమేశ్వరుని వర్ణించిన
కవి భక్తి యావేశమును సూచించుచున్నది. కాగా రూపక మొప్పినది. రాజహంస
మానస సరోవరమున విహరించునని తెలిసిన విషయమే. ఇచ్చట వివేకా
నందుని యొక్క మనస్సే మాన(స) సరోవరము అందు విహరించు రాజహంస
శివ. యోగులు కుండలినీ శక్తిని మేల్కొల్పినపుడు మూలాధార చక్రమునుండి
బయలుదేరిన కుండలిని అనాహత చక్రమును చేరుకొన్నప్పుడు ఆ పరాశక్తిని
హంసేశ్వరి యనియు, పరమశివుని హంసేశ్వరుడనియు వ్యవహరింతురని గ్రంథ
ములు చాటుచున్నవి. కావున "రాజహంస" అని వ్రాసినాడు వివేకానందుడు.
కేవలము 'హంస' యన్నచో చాలును. రాజ శబ్దమును ప్రయోగించుట అతని
లక్ష్యమును "రాజ యోగము" ను సూచించుటకే యని గ్రహింపవలెను. ఈ
శ్లోకము శంకరుల సౌందర్య లహరిలోని "సమున్మీలత్సంవిత్కమల మకరందైక

రసికం రతేః హంసమన్యద్యం విమల మహాలాం మానసరతమ్'' అను 39 వ శ్లోకము సుందర కట్టుబడికి మచ్చుతునకని వ్రాసినట్లున్నది.

శ్లో. దురితదళనదక్షం దక్షజా దత్తదోషం
కలితకలికలఙ్కం కమ్రకల్హారకాన్తమ్
పరహితకరణాయ ప్రాణవిచ్ఛేదసూత్క్యం
నతనయన నియుక్తం నీలకంఠం నమామః.

టీక - దురితదళన దక్షం - దురిత = పాపములను, దళన = పోగొట్టుట యందు, దక్షం = సమర్థుడును, దక్ష జాదత్తదోషం - దక్షజా = దాక్షాయణిచేత, దత్త = ఇవ్వబడిన (కల్పింపబడిన అని భావము), దోషం = దోషముగల వానిని, కలితకలి కలంకం - కలిత = ఒప్పుచున్న, కలి = కలికాల సూచకమైన, కలంకం = కళంకము గల వానిని, కమ్ర కల్హార కాంతం - కమ్ర = అందమైన, కల్హార = కలువపువలె, కాంతం = మనోహరుడైన వానిని, పరహిత కరణాయ పర = ఇతరులకు, హిత = మేలును, కరణాయ = చేయుట కొఱకు ప్రాణ విచ్ఛేద సూత్క్యం - ప్రాణ = ప్రాణములను, విచ్ఛేద = పోగొట్టుకొనుటకు, సూత్క్యం = సిద్ధపడు వానిని, నతనయన నియుక్తం - నత = వినమ్రులైన వారి యందు, నయన = నేత్రములు (కరుణాకటాక్ష వీక్షణములు) నియుక్తం = ఉంచు వానిని, నీలకంఠం = నీలమైన కంఠముగల శివుని, నమామః - నమస్కరించుచున్నాము.

తాత్పర్యము: పాపములను పోగొట్టగల సమర్థుడును, దాక్షాయణి కల్పించిన దోషము గలవాడును, కలికాల సూచకమగు కళంకముచేత నొప్పుచున్న వాడును, కమనీయమైన కలువపువ్వువంటి కాంతిచేత మనోహరుడును, పరోప కారము చేయుట కొఱకు ప్రాణములను సైతము పణము పెట్టువాడును, నతులగు వారియందు కరుణాకటాక్ష వీక్షణములను ఉంచువాడును, నగు నీలకంఠుని నమస్కరించుచున్నాము.

అలంకారము - కమ్ర కల్హారకాంతమ్ - అనుచోట ఉపమ.

విశేషము - ఇందు "పరహిత కరణాయ ప్రాణవిచ్ఛేదసూత్క్యం" అన్నది చాలా ముఖ్యము. ప్రాణత్యాగమునకు తెగింపగల సేవానిరతిని ఉప దేశించు వాక్యమిది. 'సూత్క్యం' అనునది కొంత క్రొత్త ప్రయోగము. "కలిత కలికలంకత'' కలికాల దోష సూచకమగు కళంకము అని చెప్పుట క్రొత్త

సమన్వయము. ఇది సమకాల సమాజమునందలి అస్తవ్యస్త పరిస్థితిని సూచించు చున్నది.

6. అంబాస్తోత్ర శివస్తోత్రములు రెండును వివేకానందుడు కేవలము జ్ఞాని మాత్రమే కాదు; ఆర్ద్రహృదయుడైన భక్తుడనిగూడ తేటతెల్లము చేయుచున్నట్లు భావింపవలయును.

ఎవరికి భయపడుదుము !

శ్లో. కుర్మ స్తారక చర్వణం త్రిభువన ముత్పాటయామో బలాత్
కింభో న విజానా స్యస్మాన్ రామకృష్ణ దాసావయమ్.

టీక- తారకచర్వణం-తారక = నక్షత్రములయొక్క, చర్వణం = పొడిని, కుర్మః = చేయగలము, త్రిభువనం = ముల్లోకములను, బలాత్ = బూటకి ప్రేళ్ళతో, ఉత్పాటయామః = పెకలించి వేయగలము, భోః = అయ్యా, ఓయీ, అస్మాన్ = మమ్ములను, న విజానాసి కిం = ఎఱుగవా? వయం = మేము, రామకృష్ణ దాసాః = రామకృష్ణ పరమహంస శిష్యులము.

తాత్పర్యము : నక్షత్రములను నాల్చి పొడిపొడి చేయగలము. ముల్లోకములను బూటకి ప్రేళ్ళతో పెకలించి వేయగలము. ఓయీ! మేమెవ్వరమో తెలియదా? రామకృష్ణ పరమహంస శిష్యులము! ఎంత సంసక్తి! ఎంతటి ఆత్మ విశ్వాసము!

శ్లో. క్షీణాఃస్మ దీనాః సకరుణా జల్పంతి మూఢా జనాః
నాస్తిక్యం త్విదంతు అహహ దేహాత్మ వాదాతురాః
ప్రాప్తాఃస్మ వీరా గతభయా అభయం ప్రతిష్ఠాం యదా
ఆస్తిక్యం త్విదంతు చినుమః రామకృష్ణ దాసావయమ్.

టీక- దేహాత్మవాదాతురాః = దేహము ఆత్మ ఒకటేయని భావించు, మూఢాజనాః = మూఢులైన జనులు, క్షీణాః స్మ = మేము హీనులము, దీనాస్మ = మేము దీనులము, అని, సకరుణాః = జాలిగొలుపుచు, జల్పంతి = వాపోవుదురు, నాస్తిక్యంతు = నాస్తికత్వముగా, ఇదంతు = ఇదియేగదా! వయం = మేము, అభయం = అభయమును, ప్రతిష్ఠాం = ప్రతిష్ఠను, యదా = ఎప్పుడు, ప్రాప్తాస్మ = పొందితిమో, అది మొదలుకొని గతభయాః = నిర్భీతచేతస్కులము, వీరాః = వీరులము, అయితిమి, ఆస్తిక్యంతు = ఆస్తిక్యముగా, ఇదంతు = ఇదియే, రామకృష్ణ దాసాః = రామకృష్ణుని దాసులమైన, వయం = మేము, చినుమః = ఎన్నుకొను మార్గము.

తాత్పర్యము : దేహము ఆత్మ ఒకటికాదు, దేహము క్షణభంగురము, ఆత్మ నిత్యమైనది. కాని మూర్ఖులైన కొందఱు ఇది తెలియక రెండును ఒక్కటియే అను భ్రమగొనటచే, మేము హీనులము, దీనులము అని జాలిగా వాపోవుచుందురు. ఆశ్చర్యము ఇంతకు మించిన ఆస్తిక్యమేమున్నది? ఇక మేము, అభయమును, ప్రతిష్ఠను సంపాదించుటకొని, నిర్భీత చేతస్కులముగా, ఏకులముగా తయారైతిమి. నిజమైన ఆస్తిక్య మనగా ఇదియే సుమా, రామకృష్ణుని దాసులమైన మేము ఎన్నుకొన్న మార్గము. ఇదియే "నాయమాత్మా బలహీనేన లభ్యః" అను ఉపనిషద్వాక్య సారమే యీ శ్లోకము.

శ్లో. పీత్వా పీత్వా పరమ మమృతం పీత సంసారరాగాః
హిత్వా హిత్వా సకల కలహ ప్రాపిణీం స్వార్థ సిద్ధిమ్
ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా గురువర పదం సర్వకల్యాణ రూపమ్
నత్వా నత్వా సకల భువనం పాతు మామంత్రయామః.

టీక - పీతసంసారరాగాః - పీత = త్రాగివేయబడిన, సంసారరాగాః = సంసారమునందలి రాగము, తాపత్రయము మొదలగునవి గలవారై, పరమం = సర్వశ్రేష్ఠమైన, అమృతం = అమృతమును, పీత్వా పీత్వా = త్రాగి త్రాగి, సకల కలహప్రాపిణీం, సకల = సమస్తములైన, కలహ = కలహములను, ప్రాపిణీం = కలిగించునట్టి, స్వార్థసిద్ధిం = స్వార్థప్రయోజనమును, హిత్వాహిత్వా = ప్రక్కనబెట్టి, సర్వకల్యాణరూపం = సకలమంగళస్వరూపమైన, గురువరపదం = రామకృష్ణుల చరణమును, ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా = నిరంతరము ధ్యానించి, పాతుం = ఆ పాదామృతమును గ్రోలుటకు, సకలభువనం = సమస్తప్రపంచమును, నత్వానత్వా = మాటిమాటికి నమస్కరించి, ఆమంత్రయామః = ఆహ్వానించుచున్నాము.

తాత్పర్యము : అమృతాహా! ఈ సంసార తాపత్రయములను వీడనాడి రామకృష్ణుని సేవాసారమునందే లభించిన యమృతమును గ్రోలుడు. కలహము లన్నింటికీ కారణమైన స్వార్థమును వదలిపెట్టి సర్వకల్యాణప్రదమైన రామకృష్ణుల చరణములను సేవించుడు. ఓ విశ్వమానవులారా! రండు! రామకృష్ణుల పాదామృతముచే తరించవలసినదిగా మిమ్ములను మాటిమాటికి నమస్కరించి యాహ్వానించుచున్నాము.

శ్లోకమునందలి ప్రతి చరణమునందును మొదట ప్రయోగింపబడిన క్త్వార్థక ప్రత్యయాంతములు ద్విరుక్తములైన పదజాలముచే ఒప్పుచున్నవి.

రామకృష్ణం సేవత్రై సకల భువనములను ఆహ్వానించుచున్నాడనగా మన ఆధ్యాత్మిక తత్త్వము ప్రపంచమునకే భిక్షపెట్టగలదనియు, అది విశ్వజనీనమైన తత్త్వమనియు ఎలుగెత్తి చాటుచున్నాడనియు భావింపవలయును.

శ్లో. ప్రాప్తం యద్వైత్వనాదినిధనం వేదోదధిం మథిత్వా
దత్తం యస్య ప్రకరణే హరిహరబ్రహ్మాది దేవైర్బలమ్
పూర్ణం యత్తు ప్రాణసారైర్భౌమ నారాయణానాం
రామకృష్ణ స్తనుంధత్తే తత్పూర్ణపాత్రమిదం భోః !

టీక- భోః = ఓయి! యద్వైతు-యత్ వైతు = ఏ అమృతమైతే, అనాదినిధనం = అనాదికాలమునుండియు మహతత్త్వమునకు మూలనిధియైన, వేదోదధిం-వేద = వేదములనెడు, ఉదధిం = సముద్రమును, మథిత్వా = మథించి (మథించుటద్వారా), ప్రాప్తం = పొందబడినదో, యస్య = ఏ అమృతముయొక్క, ప్రకరణే = ఆయా ప్రకరణములందు (ఆయా భాగములలో), హరిహరబ్రహ్మాదిదేవైః, హరి = విష్ణువు, హర = శివుడు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మ, ఆది = మొదలుగాగల, దేవైః = దేవతలచేత, బలం = శక్తి, దత్తం = ఇవ్వబడినదో, యత్తు = ఏ అమృతమైతే, భౌమనారాయణానాం-భౌమ = బహురూపముగా పరిణమించిన, నారాయణానాం = నారాయణుని అవతారములయొక్క, ప్రాణసారైః = ప్రాణసారముచేత, పూర్ణం = నింపబడినదో, తత్పూర్ణపాత్రమిదం- తత్ = ఆ, ఇదం = ఈ, పూర్ణపాత్రం = పూర్ణపాత్రమును, తనుం = శరీరముగా, రామకృష్ణః = రామకృష్ణుడు, ధత్తే = ధరించుచున్నాడు. (సుమా).

తాత్పర్యము : నాయనలారా! వినుడు, రామకృష్ణుని సేవాసారమువంటి మనము త్రాగు అమృతమును గూర్చి వినుడు. అది మన ఆధ్యాత్మిక తత్త్వమునకు మూల స్రోతస్సులైన వేదము లనెడు సముద్రములను మథించగా లభించినట్టిది. ఆయా ప్రకరణములలో హరిహర బ్రహ్మాది దేవతలు తమ తమ మాహాత్మ్యబలమును మిళితముచేసి ప్రసాదించినట్టిది. నారాయణుని ఎన్నో అనేక అవతారములయొక్క ప్రాణసారముచేత నింపబడినట్టిది.
ఆ పూర్ణపాత్రమే రామకృష్ణ పరమహంస రూపమున యీ భూమిపై అవతరించినది సుమా! వేదసారమే రామకృష్ణుడనుట!

అలంకారము :- రామకృష్ణ స్తనుంధత్తే తత్పూర్ణపాత్రమిదం అనుచోట రూపకము.

"ప్రాణసారః" (Life essence) అను ప్రయోగము కడు రమ్యమైనది.

భూమనారాయణాయ" అనుచోట ప్రయోగింపబడిన 'భూమ' అను మాట వివేకానందుని సంస్కృత భాషా పాండిత్యమునకు సూచకముగ నున్నది. ఈ శబ్దము ఏర్పడిన విధమిది: "బహోర్భావః" అను నర్థమునందు బహు శబ్దమునకు "పృథ్వాదిభ్య ఇమనిజ్వా" (పా. 5-1-122) అను పాణినియొక్క అనుశాసనము "ఇమనిచ్" ప్రత్యయము రాగా "బహోర్లోపో భూ చ బహోః" (పా. 6-4-158) అను సూత్రమునే 'బహు' శబ్దమునకు 'భూ' ఆదేశమగును. ప్రత్యయాదీకార లోపము కలుగగా "భూమన్" అను రూపమేర్పడుచున్నది. 'భూమన్' యొక్క రూపము 'భూమ' అగుచున్నది. దీనికి బహుభావమనియు, నిరతిశయానంద రూపమగు బ్రహ్మమనియు నర్థము. ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో ఇట్లు చెప్పబడినది: "యత్ర నాన్యత్పశ్యతి, నాన్యచ్ఛృణోతి, నాన్యద్విజానాతి స భూమా" (ఛాం. 7-23) దేనియందు వేఱొక ద్రష్టవ్యము గాని, శ్రోతవ్యము గాని జ్ఞాతవ్యము గాని యుండదో అనగా నంతయు నొకే పదార్థముగా అయి యుండునో అదియే భూమ. ఇట్టి ప్రయోగములే మహాకవులయొక్క ప్రతిభా పాండిత్యములకు నిదర్శనములు.

రామకృష్ణస్తోత్రమ్

శ్లో. ఓం హ్రీం ఋతం త్వమచలో గుణజిద్ గుణేడ్యో
నక్తం దివం సకరుణం తవ పాదపద్మమ్
మోహాంకుశం బహుకృతం న భజే యతోఽహం
తస్మాత్త్వమేవ శరణం మమ దీనబంధో!

టీక— ఓం=ఓంకారము, హ్రీం=హ్రీంకారము, ఋతం=సత్యము, త్వం=నీవు, అచలః=చలనములేని వాడవు, గుణజిత్=త్రిగుణములను జయించినవాడవు, గుణేడ్యః-గుణైః=త్రిగుణములచేత, ఈడ్యః=స్తుతింపబడు చున్న వాడవు, అహం=నేను, తవ=నీ యొక్క, మోహాంకుశం=మోహమును పోగొట్టునదియు, బహుకృతం=బహు విధములుగ ఫలముల నిచ్చునదియు, సకరుణం=దయగలదియునగు, పాదపద్మం=పాదపద్మమును, యతః=ఎందుచేతనో గాని, నక్తందివం=రాత్రింబవళ్ళు, న భజే=సేవింప లేకపోవుచున్నాను, తస్మాత్=అందుచేత, దీనబంధో=ఓ దీనబంధూ!, త్వం ఏవ=నీవే, మమ=నాకు, శరణం=దిక్కు.

తాత్పర్యము : రామకృష్ణ పరమహంస ఓంకార వాచ్యుడు. హ్రీంకార రూపుడు. కావున సచ్చిదానంద రూపుడు నిత్య సుందరుడు. స్థిరుడు. సత్త్వ రజస్తమోగుణములను జయించిన వాడు. అష్టదిక్కులు ఈ మూడు గుణములచే స్తుతింపబడుచున్నవాడు. అతని పాదపద్మము, వరూ పూరితము, మోహమును నిర్మూలించును. బహువిధ ఫలములను ప్రసాదించును. అట్టి ఆ పాదపద్మమును నేను అహోరాత్రములు సేవింపలేక పోవుచున్నాడను. కావున ఒక్కటే మాటతో "ఓ దీనబంధూ నీవే నాకు శరణము దిక్కు" అని మొర పెట్టుకొనుచున్నాడు వివేకుడు.

విశేషము- ఓంకారము పరమేశ్వర వాచకము, హ్రీంకారము పరమేశ్వరీ వాచకము. ఇచ్చట దీనినిట్లు సమన్వయించు కొనవలయును. ఓంకార వాచ్యుడును, సచ్చిదానంద రూపుడును అయిన పరమేశ్వరుడు దేహము, కరచరణాద్యవయవములు లేనివాడు. కాని, భక్తానుగ్రహము కొఱకు అత్యంత సుందరమైన రూపమును ధరించుచుండును. వారికి సాక్షాత్కరించి ఆనందింప జేయుచుండును. ఇట్లు నిరాకారుడైన పరమేశ్వరుడు సుందరమైన ఆకృతి నెట్లు ధరించుచున్నాడు అను సందేహము కలుగును. "మాయ"చే కలుగుచున్నది సమాధానము. 'మాయ'ను ప్రకృతిగా తెలియవలెను. 'మాయ' యనగా, 'ప్రకృతి' యనగా దీనికి సంకేతము హ్రీంకారము. ఉపాసకుడు తన సాధనా బలముచే సాక్షాత్కరింపజేసుకొనుచున్న పరమేశ్వరుని రూపము అతని ఉపాసనల యొక్క అనుగ్రహము కొఱకు తన మాయచే ధరించినదే గాని నిజమైనది కాదు.

ఈ సర్వ విషయమును ప్రత్యంతరార్థమున రామకృష్ణుని యందు ఇట్లు సమన్వయించు కొనవలయును. నిరాకారుడును ఓంకార వాచ్యుడును అయిన ఆ పరమేశ్వరుడే హ్రీంకార వాచ్యమగు తన మాయచేత రామకృష్ణుడుగా రూపము ధరించి యవతరించినాడు అని.

వివేకానందుడు ఈ శ్లోకమును వ్రాసిన తీరును బట్టి ఒక విచిత్రము, నిగూఢమునైన రహస్యము గోచరించుచున్నది. ఇతడు రామకృష్ణుని ప్రత్యక్షముగ చూచి కొన్ని సంవత్సరములు సేవించినాడు. ఇతడు సేవించిన రామకృష్ణుడు, హ్రీంకారవాచ్యమగు, 'మాయ' చేత రూపమును ధరించి యవతరించిన వాడు. ఆ మాయ అంతరించినదే తడవు ఆ రూపము తిరోహితమైనది. ఇప్పుడు రామకృష్ణుడు లేడు. నేను ఉపాసింపవలసినది నిరాకారుడైన రామకృష్ణుని మాత్రమే. అనగా ఇప్పుడు ప్రత్యక్షముగ పూజించుటకు రామకృష్ణుడు

[illegible]

శ్లో. [illegible]
[illegible]
[illegible]
దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ!

వి. - [illegible] (కవి). [illegible]

తాత్పర్యము:- [illegible]

శ్లో. [illegible]
[illegible]
[illegible]
దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ!

[illegible]

తృష్ణాః- తృష్ణ = తృష్ణచేతను, తృష్ణాః = వాంఛలు గలవారై, తరసా = వెంటనే, రేణుః = రజోగుణమును, తరంతి = దాటుదురు, తవ = నీ యొక్క, పదం = పాదము, మాట, మర్త్య = మానవుల యొక్క, మరణోర్మినాశం- మరణ = మృత్యువు యొక్క, ఊర్మి = తరంగములను, నాశం = నశింపజేయునట్టి, అమృతం = అమృతము. తస్మాత్ = అందువలన, దీనబంధో = దీనబంధూ! త్వం ఏవ = నీవే, మమ = నాకు, శరణం = శరణము.

తాత్పర్యము- సత్యమార్గమున రామకృష్ణుడ! రామకృష్ణుడవైన నీయందు భక్తి గలిగినవారి కోరికలు తీరును. వెంటనే రజోగుణమును విడిచిపెట్టుదురు. నీ పదము మృత్యుతరంగములలో చిక్కుకొను మానవులకు అమృతమేసుమా! అందువలన ఓ దీనబంధూ, నిన్నే శరణు వేడెదను.

రజోగుణము అను నర్థమున 'రేణుః' అన్న శబ్దమును ప్రయోగించుట క్రొత్తగా నున్నది.

శ్లో. కృత్యం కరోతి కలుషం కుహకాంతకారి
ష్ణాంతం శివం సువిమలం తవ నామ నాథ!
యస్మాదహం త్వశరణో జగదేకగమ్య!
తస్మాత్త్వమేవ శరణం మమ దీనబంధో!

టీక- నాథ = ప్రభూ, ష్ణాంతం- ష్ణ + అంతం = 'ష్ణ' అను నక్షరము చివరగల, తవ = నీయొక్క, నామ = పేరు, సువిమలం = మిక్కిలి పవిత్రమయినది, శివం = మంగళకరమైనది, కలుషం = పాపమును, కుహక = భ్రాంతిని, అంతకారి = నాశనముచేయునది, కృత్యం = సాఫల్యమును, కరోతి = చేయును, జగత్ ఏకగమ్య = జగత్తునకంతటికిని ఒకే ఒక గమ్యస్థానమైన వాడా! యస్మాత్ = ఏ కారణమువలనను, అహం తు = నేనైతే, అశరణః = శరణము లేనివాడను, తస్మాత్ = అందువలన, దీనబంధో = దీనబంధూ, త్వం ఏవ = నీవే, మమ = నాకు, శరణం = శరణము.

తాత్పర్యము- ప్రభూ! రామకృష్ణా! 'ష్ణ' అను నక్షరముతో అంతమగు నీ పేరు మిక్కిలి పవిత్రమైనది. మంగళకరమైనది. పాపములను పోగొట్టునది. సకల భ్రాంతులను తొలగించునది. కృతార్థతను కలిగించునది. జగత్తున కంతటికిని ఏకైక గమ్యస్థానమైన వాడా! నేను ఎట్టి దిక్కును లేనివాడను. నాకు నిన్నే శరణు పొందుచున్నాను.

శ్లో. అనంతాలా ప్రతిహతరయో యస్య ప్రేమప్రవాహః
లోకాతీతోప్యహహ నజహౌ లోకకల్యాణ మార్గమ్
త్రైలోక్యేప్య ప్రతిమమహిమా జానకీ ప్రాణబంధో
భక్త్యాజ్ఞానం స్వతనువపుః సీతయా యో హి రామః

టీక - సః = ఆతడు, రామః హి = రాముడుగదా! యస్య = ఎవనియొక్క, ప్రేమ ప్రవాహః = ప్రేమ ప్రవాహము, అనంతాలాః = అంతాలయను మొదలుకొని సర్వమానవులయందు, అప్రతిహతరయః = ఎదురులేని వేగముగలదో, యః = ఎవడైతే, లోకాతీతః అపి = లోకాతీతుడయ్యును, అహహ = ఆశ్చర్య మాశ్చర్యము, లోకకల్యాణ మార్గం = లోక కల్యాణ మార్గమును, నజహౌ = విడిచిపెట్టలేదో, త్రైలోక్యే అపి = ముల్లోకముల యందును, జానకీ ప్రాణ బంధో = జానకీ ప్రాణనాథుడైన, యస్య = ఏ రామునియొక్క, అప్రతిమ మహిమా = సాటిలేని మహిమగలదో, భక్త్యా = భక్తిచేత, జ్ఞానం ఇవ = జ్ఞానము వలె, యః = ఎవడు, సీతయా = సీతచేత, స్వతనువపుః = పరిణమించిన అందమైన దేహము కలవాడో, సః = ఆ రాముడు —

తాత్పర్యము — అతడు శ్రీరాముడు గదా! ఎవని యొక్క ప్రేమ ప్రవాహము అంతాలయని మొదలుకొని సర్వ మానవుల యందు సమభావముతో ప్రశాంతముగ ప్రవహించుచున్నదో, ఎవడు లోకాతీతుడయ్యును లోక కల్యాణ మార్గమును విడువలేదో, జానకీ ప్రాణనాథుడైన ఎవని మహిమ ముల్లోకముల యందును సాటిలేనిదో, భక్తి జ్ఞానమును వరించినట్లు ఎవనిని సీతాదేవి వరించి నదో అట్టి ఆ రాముడు నా—తరువాతి శ్లోకముతో అన్వయము.

అలంకారము = భక్తి జ్ఞానమును వరించినట్లు, సీతారాముని వరించినది - ఉపమ.

శ్లో. సర్వస్వత్వ ప్రణయ కలితం హాహాపోర్థం మహాంతరం
హిత్వాశాంతం ప్రకృతి సహజామంధతామిశ్ర మిశ్రామ్
గీతం శాంతం మధురమపి యః సింహనాదం జగర్జ
సోఽయం రామః ప్రథితమహిమః రామకృష్ణస్త్విదానీమ్.

సోఽయం యః = ఏ శ్రీకృష్ణుడు, ప్రణయ కలితం = ప్రణయముతో కూడిన, హాహాపోర్థం = [illegible] పుట్టినట్టి మహాసంగ్రామమున గల వృత్తిని, మహాంతరం = ప్రశాంతమైన నాదమును, సర్వస్వత్వం = స్వస్థము చేసి, ప్రకృతి సహజాం = ప్రకృతి సహజముగా కలిగిన, అంధతా మిశ్ర

మిత్రాం = కరుణ చూపుతో చూచిన, ధాత్రీం = ధాత్రిని, (అర్జునుని అజ్ఞానాంధ కారమని భావము) హిత్వా = పోగొట్టి, గీతం = గీతను, శాంతం = శాంతము గను, మధురం = మధురముగను, సింహనాదం = సింహనాదమువలెను, జగర్జ = గర్జించి బోధించెనో, సః = ఆ శ్రీకృష్ణుడే, ఇదానీం = ఇప్పుడు, ప్రథితపురుషః = ప్రసిద్ధ పురుషుడైన, అయం = ఈ, రామకృష్ణః = రామ కృష్ణుడుగా, జాతః = అవతరించెను.

తాత్పర్యము — ప్రళయ సమయమున నుప్పతిల్లినట్లు, కురుక్షేత్ర సంగ్రామమున నుప్పతిల్లిన మహా నాదమును స్తంభింపజేసి, అర్జునుని యావ రించిన అజ్ఞానాంధకారమును పటాపంచలుచేసి ఎవరాతనికి శాంతముగను, మధురముగను, సింహనాదమువలె గంభీరముగను గర్జించి ప్రబోధించెనో, అట్టి ఆ శ్రీకృష్ణుడు నూ—కలిసి ప్రథిత పురుషుడగు ఈ రామకృష్ణునిగా నవతరించెను.

కావ్యమునకు ఆత్మ ధ్వనియందురు. ఈ రెండూ శ్లోకములందును మధుర మైన వస్తు ధ్వనులున్నవి. మొదటి శ్లోకమున భక్తి జ్ఞానమును వరించినట్లు సీత రాముని వరించినదని గదా చెప్పబడినది. అప్పుడు సీతవంటి శారదాదేవి రాముని వంటి రామకృష్ణుని వరించినది అన్న మధురమైన ధ్వని సిద్ధించును. రెండవ శ్లోకమున కృష్ణుడు అర్జునునకు గీతోపదేశము చేసెనని గదా చెప్పబడినది. అప్పుడు కృష్ణుని వంటి రామకృష్ణుడు అర్జునుని వంటి వివేకానందునకు గీత వంటి గీతను ఉపదేశించినట్లు అందమైన ధ్వని సిద్ధించుచున్నది. ఇట్లే రెండు శ్లోకములు లోకోత్తర శ్లోకములై ఒప్పుచున్నవి.

శ్లో. నరదేవదేవ జయజయ నరదేవ
శక్తి సముద్ర సముత్థతరఙ్గం
దర్శిత ప్రేమ విజృంభితరఙ్గమ్,
సంశయ రాక్షస నాశమహాస్త్రం
యామి గురుం శరణం భవవైద్యమ్
నరదేవదేవ జయజయ నరదేవ.

టీక :- శక్తిసముద్ర = శక్తియనెడు సముద్రమునందు, సముత్థిత = లేచిన, తరంగం = తరంగమైన వానిని, దర్శిత = ప్రదర్శింపబడిన, ప్రేమ = ప్రేమయొక్క, విజృంభిత = విజృంభింపబడిన, రఙ్గం = లీలలుగల వానిని, సంశయ = సంశయమనెడు, రాక్షస = రాక్షసుని, నాశ = నాశనము చేయుటకు, మహాస్త్రం = గొప్ప అస్త్రమైన వానిని, భవవైద్యం = సంసార రోగములకు

వైద్యుడైన వానిని, గురుం = గురువును, శరణం = శరణమును, యామి = పొందుచున్నాను.

తాత్పర్యము:- రామకృష్ణుడు భక్తి సముద్రమున పుట్టిన తరంగము. అతడనేక వాత్సల్యలీలావిలాసములను చూపించినవాడు. సంశయ రాక్షసులను ఖండించు మహాస్త్రమైనవాడు. సంసార రోగములకు ఉత్తమ వైద్యుడు. వానిని శరణుజొచ్చుచున్నాను.

అలంకారము. రూపకము.

నరదేవదేవ జయజయ నరదేవ

శ్లో. అద్వయతత్త్వ సమాహితచిత్తం
ప్రోజ్జ్వలభక్తి పటావృతవృత్తమ్
కర్మకలేవర మద్భుతచేష్టం
యామి గురుం శరణం భవవైద్యమ్.
నరదేవదేవ జయజయ నరదేవ

టీక :- అద్వయతత్త్వ = అద్వైత తత్త్వమునందు, సమాహిత = నెలకొన్న, చిత్తం = చిత్తముగలవానిని, ప్రోజ్జ్వల = వెలుగొందుచున్న, భక్తిపట = భక్తియనెడు వస్త్రముచేత, ఆవృతవృత్తం = కప్పబడిన మూర్తిగలవానిని, కర్మకలేవరం = కర్మాచరణ ప్రవృత్తరూపము గలవానిని, అద్భుతచేష్టం = అద్భుతములైన చేష్టలు గలవానిని, భవవైద్యం = సంసార రోగములకు వైద్యుడైనవానిని, గురుం = రామకృష్ణుని, శరణం యామి = శరణు పొందుచున్నాను.

తాత్పర్యము:- అద్వైతతత్త్వ ప్రవృత్త చిత్తుడును, ఉజ్జ్వలమైన భక్తి వస్త్రముచేత ఆచ్ఛాదించబడిన వృత్తముగలవాడును, కర్మాచరణశీలుడును, అద్భుతచేష్టలు గలవాడును, భవవైద్యుడును అయిన గురువును ఆశ్రయించుచున్నాను.

అలంకారము-భక్తిపటము. రూపకము.

రామకృష్ణస్తుతి

శ్లో. స్థాపకాయ చ ధర్మస్య సర్వధర్మస్వరూపిణే
అవతారవరిష్ఠాయ రామకృష్ణాయ తే నమః

టీక:- ధర్మస్య = ధర్మముయొక్క, స్థాపకాయ = స్థాపకునకు, సర్వధర్మస్వరూపిణే = సకలధర్మస్వరూపునకు, అవతారవరిష్ఠాయ = అవతారశ్రేష్ఠునకు, రామకృష్ణాయ = రామకృష్ణుడవైన, తే = నీకు, నమః = నమస్కారము.

తాత్పర్యము :- ధర్మస్థాపకునకు, సర్వధర్మ స్వరూపునకు, అవతార శ్రేష్ఠునకు, రామకృష్ణునకు అయిన నీకు నమస్కారము.

వివేకానంద కవితావైభవం

ఆంగ్ల కవిత

వివేకానందుని ఆంగ్ల కవితలన్నీ దాదాపు 1899-1902 మధ్యకాలములో వెలసినవే. అసలు చికాగో మత మహాసభలో చేసిన తొలి ఉపన్యాసముతో అతని ఆంగ్ల సాహిత్యము ప్రారంభమైనదని భావించుట కద్దు. ఈ కవితలన్నీ విషయ వైవిధ్యము గలిగి భవ్యకవితావేశముతో వ్రాసినవే. దేశభక్తి, మానవతా దృక్పథము, విశ్వమానవ సోదరభావము ఈతని కవితలకు ప్రధాన ప్రాతిపదికలు.

1

సిస్టర్ నివేదిత పాశ్చాత్య వనిత. వివేకానందుని బోధనలచేత ప్రభావితురాలై భారతదేశ సేవకు తన జీవితమును అంకితము చేసిన మహనీయురాలు. ఆమె తొలిదశలో భారతదేశ సేవ చేయుటకు నిశ్చయించుకొని మార్గదర్శనము చేయవలసినదని కోరుచూ, వివేకుని ఆశీస్సుల నడిగినది. అప్పుడు వివేకానందుడు సెప్టెంబర్ 22, 1900 నాడు ఆమెకు వ్రాసిన లేఖలో పొందుపరచిన 'Benediction' అన్న పేరుతో వ్రాసిన ఈ కవిత ప్రఖ్యాతమైన దేశభక్తి పూరితముగను స్ఫూర్తిదాయకముగను ఉన్నది. ఆ కవిత ఇది :—

A BENEDICTION

The mother's heart, the hero's will
    The sweetness of the southern breeze,
The sacred charm and strength that dwell
    On Aryan altars, flaming, free;
All these be yours, and many more
    No ancient soul could dream before—
Be thou to India's future son
    The mistress, servant, friend in one.

భారత మాతృహృదయమును, ఇచటి పేదల ఆర్త నైరాశ్యమును ఆవాహన చేసి కొని ఇచట పేద మలయమారుతంపు కొనముల మధురిమల నాస్వాదించుచు, ఈ ఆర్షపీఠాలపై వెలుగొందుచున్న మహాపురుషుల ఆత్మశక్తియం గాంచుచుండో స్ఫూర్తిని పొందుతూ, సేవకురాలుగా, స్నేహితురాలుగా, సర్వలక్షణములను పుణికి పుచ్చుకొని ఈ దేశమునకు సేవ చేయుమని చెప్పిన ఒక దివ్యమైన దేశభక్తి ఖండమిది.

2

వివేకానందుడు గొప్ప మానవతావాది. మానవునిలో భగవంతుని చూసిన మహనీయుడు. మానవుని సేవించుటయే భగవత్సేవ అని అతని ఆశయము. ఆ దివ్యమును బోధించు ఈ కవితా ఖండిక మనకు శిరోధార్యము. "The living God" అను పేరుగల ఈ కవిత వివేకానందుడు అల్మోరా నుండి 9, జూలై 1897లో ఒక అమెరికా మిత్రునకు వ్రాసిన లేఖలో పొందుపరచ బడినది.

THE LIVING GOD

He who is in you and outside you,
Who works through all hands,
Who walks on all feet,
Whose body are all ye,
Him worship, and break all other idols !

He who is at once the high and low,
The sinner and the saint,
Both God and worm,
Him worship-visible, knowable, real, omnipresnt,

In whom is neither past life
Nor future birth nor death,
In whom we always have been
And always shall be one,
Him worship. Break all other idols !

Ye fools ! who neglect the living God,
And His infinite reflections with which the
world is full,
While ye run after imaginary shadows,
That lead alone to fights and quarrels,
Him worship, the only visible !
Break all other idols !

భగవంతుని దేహాంశ సంభూతుడే మానవుడు. మన కళ్ళ యెదుట నడ యాడుతున్న ఈ భగవంతుడ్ని త్రోసి రాజని కలహములకు దారి తీయు ప్రతిమ లను పూజించుట మూర్ఖత్వమని యాతని నిష్కర్ష.

ఇదే లేఖలో ఈ కవిత క్రింద వ్రాయబడిన ఈ క్రింది వాక్యములను గమనించినచో, జీవుడే దేవుడు అన్న ఆతని మానవతా దృక్పథము మరింత విశదమగును.

'May I be born again and again, and suffer thousands of miseries so that I may worship the only God that exists, the only God I believe in, the sum total of all souls-and above all my god the wicked, my God the miserable, my God the poor of all races, of all species, is the special onject of my worship.'
దీనులైన మానవులను సేవించుటకు, ఎన్ని జన్మములనైనను ఎత్తి, ఎన్ని కష్ట ములనైనను అనుభవించుటకు. ఆతని ఏకైక లక్ష్యము మానవసేవయే. పై కవితలో "Break all other idols" అన్న మాటను పట్టుకొని, వివేకా నందుడు మూర్తి పూజకు వ్యతిరేకి యని భావింపరాదు. మానవసేవకు ఇవ్వవల సిన ప్రాధాన్యతను నొక్కి చెప్పుటకు మాత్రమే ఒక భావావేశముగ అట్లు వ్రాసినట్లు భావింపవలయును. వివేకానందుడు మూర్తి పూజను గట్టిగా సమర్థిం చిన వ్యక్తి.

3

ప్రజా సేవా మార్గము పూలబాట కాదు. కంటకాకీర్ణము. ఎన్నియో కష్టములు వచ్చి పడుచుండును. వాటిని తట్టుకొని ముందుకు పోవుట దీక్షా పరుని

లక్షణము. ఆ విషయమును ఒక చక్కని కవితలో వివేకానందు డిట్లు తెలిపినాడు.

TO AN EARLY VIOLET

What though thy bed be frozen earth,
 Thy cloak the chillingblast,
What though no mate to cheer thy path,
 Thy sky with gloom O' ercast—
What though if love itself doth fail,
 Thy fragrance strewed in vain,
What though if bad O'er good prevail,
 And vice o'er virtue reign—
Change not thy nature, generle bloom,
 Thou violet, sweet and pure,
But ever pour thy sweet perfume
 Unasked, unstinted, sure !

వయొలెట్ పాశ్చాత్య దేశములలో వసంత ఋతువున వికసించు పుష్పము, ఒకొక్కప్పుడది వసంతము రాకపూర్వము హేమంతము, ఇంకనూ వీడిపోకముందె పూయుట కద్దు. అప్పుడు హేమంతపు చలి దానిని బాధించును. దానిని తట్టుకొన్నదో సరి. లేదో రాలిపోవును. ఎట్టియెడను తట్టుకొని యుండుమని పొమ్మని కవిచేయు ప్రబోధమిది. ఇది అన్యాపదేశ కవిత. కర్తవ్య పరాయణుడైన వ్యక్తి చేయు హెచ్చరిక యిది.

నీవు శయనించునది కఠిన శిల కావచ్చును. నిన్ను చలి బాధింపవచ్చును. నిన్ను మెచ్చుకొను సహచరుడు లేకపోవచ్చును. నీపై మబ్బులు ముసరవచ్చును. నీ ప్రేమ విఫలము కావచ్చును. నీ పరిమళము వ్యర్థము కావచ్చును. నీ మంచిని చెడు ఆక్రమించవచ్చును. దౌర్జన్యకరముగ నీ పుణ్యమును పాపము లోగొన వచ్చును. అయినను నీ స్వభావమును, నీ మంచితనమును మాధుర్యమును, పవిత్రతను వీడకుము. నీ కమ్మని సుగంధమును వెదజల్లుమనే పొమ్మ.

ఇది వివేకానందుడు తన శిష్యురాలు ఒకానొక విదేశీ వనితకు 6 జనవరి 1896 లో న్యూయార్కు నుండి వ్రాసిన కవిత.

4

ఆంగ్ల భాషలో ఎలిజీ (Elegy) అను ఒక సాహిత్య ప్రక్రియ గలదు. ఇది మరణమును వ్యక్తము చేయుటకు వ్రాయు కవితా ప్రక్రియ, సాధారణముగా చనిపోయిన వారిని గూర్చి వ్రాయుట పరిపాటి. జె.జె. గుడ్విన్ అను యువకుడు వివేకానందుని శిష్యుడు వివేకుని ఉపన్యాసముల నన్నింటికీ అతడు Steno-graphic notes వ్రాయుచుండెడివాడు. అతని వయస్సు 28 సంవత్సరములు. భారతదేశమున ఉదక మండలమున నివసించుచూ మరణించినాడు. ఇది వివేకానందునకు పిడుగు పడినట్లయ్యెను. ఆయన దాని బహిరంగ సభలో సంస్మరించు కాలము గతించినదని విచారించెను. ఒక కవితను వ్రాసి గుడ్విన్ తల్లికి పంపించెను. ఆమె వితంతువు.

REQUIESCAT IN PACE

Speed forth, O soul ! upon thy star-strewn path,
Speed, blissful one! where thought is ever free,
Where time and space no longer mist the view,
Eternal peace and blessings be with thee !
Thy service true complete thy sacrifice,
Thy home the heart of love transcendent find,
Rememberance sweet, that kills all space and time
Like altar rosses fill thy place behind !
Thy bonds are broken, thy quest in bliss is found,
And one with That which comes as Death and Life,
Thou helpful one ! unselfish e'er on earth,
Ahead ! still help with love this world of strife !

హే ఆత్మన్! వేగముగా సాగిపొమ్ము! నక్షత్రాంకితమైనట్టి పథము నందు పయనించుము. ఆనందపూర్ణమా! ఏ తాపమునకు తావులేని ఆనందధామమునకు వేగిపొమ్ము. దేశకాలమానములని అడ్డుతెరలు వేయలేని ఆ లోకము చేరుమిక. శాశ్వతమౌ ఆనందము శాంతి యుగము లభించును. నీ చేసిన సేవలు సత్యము, త్యాగమునకు సాఫల్యము సమకూరెను. నీ దాపున, నీ తల్లికి పరమా

ర్పుడు కథనించెను. మధురముగా నను గూర్చిన స్మృతులు [illegible] పుట్టిపెట్టి, దేవాలయమునందున్న ఆ స్మృతులే అర్పిత పుష్పములై నీ చితిపై [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. నీ తపహతమై [illegible] అభిమానమును ఆనందము...సెలవు సోదరా!...మానవుడా! సాగిపోవు [illegible]. [illegible] సెలవు ప్రేమతోడ. [illegible] లోకమ్మిది. సెలవు సహోదరా!

సుప్రసిద్ధులయిన ఇంగ్లీషుకవు లెవరును వ్రాసిన "Elegy"ల కంటె ఇది చాల గొప్పదని చెప్పవచ్చును. అర్థము గూర్చిన పరిజ్ఞానము భారతదేశము [illegible]. ఈ కవితలో వివేకానందుడు అర్థము స్ఫురించెను. ఇది [illegible] ఆక చేరగాని పని. ఈ కవితను కవి ఆల్మోరానుండి జూన్ 1898లో, గుడ్విన్ మరణించిన వెంటనే పంపించెను.

౫

మన విశ్వకవి వివేకానందునకు కవితా రూపమున Birth day Greetings పంపు నలవాటు కలదు. 22 సెప్టెంబరు, 1900 సంవత్సరమున పారిస్‌లో ఉన్న తన శిష్యురాలు మిస్ ఆల్బర్టా స్టర్జెస్ అను నామెకు ఆమె 23వ పుట్టినరోజు పండుగ సందర్భమున బ్రిట్టనీనుండి ఒక కవితను వ్రాసిగా పంపించెను.

MANY HAPPY RETURNS

The mother's heart, the hero's will,
The softest flower's sweetest feel,
The charm and force that ever sway
The altar fire's flaming play,
The strength that leads, in love obeys,
Far-reaching dreams, and patient ways,
Eternal faith in self, in all
The sight divine in great, in small
All these, and more than I could see
Today may 'Mother' grant to thee.

తల్లి హృదయము, వీరుల ఆత్మశక్తి, మృదువైన పుష్పముయొక్క మధుర మైన అనుభూతి, అగ్నిపీఠాలపై వెలుగొందుచున్న దివ్యదీపముల శోభ, తేజస్సు, ఓజస్సు తేలియాడించు నునువెచ్చని పసిమిరంగు పలుకులు, సహనశీలత, చెదరని ఆత్మవిశ్వాసము, చిన్నపెద్దల సమదృష్టి, మొ॥ ఆ తల్లి నీకు అనుగ్రహించుగాక.

ఈ కవిత సిస్టర్ నివేదితను వర్ణించిన "A Benediction" కవితను పోలియుండుట గమనింపవచ్చును.

6

వివేకానందుడు ఏది చెప్పినను బల్లగుద్దినట్లు చెప్పుచుండెడువాడు. అట్లు చెప్పుటవలన కొన్ని చిక్కులు వచ్చుననియు, కొందరికి కష్టము కలుగుననియు కావున ఆ ధోరణి కూడదనియు మిస్ హేల్ అతనికి సలహా ఇచ్చెను. వివేకుడు దానికి మరింత గట్టిగా సమాధానము వ్రాసెను. అది మిస్ హేల్‌కు కష్టము కలిగించెను. దానిని పాటించక తన అభిప్రాయమును సమర్థించుకొనుచు స్వామి ఆమెకు ఈ కవితను వ్రాసిపంపెను. ఇది 15 ఫిబ్రవరి 1895 లో న్యూయార్కు నుండి వ్రాసినది.

THE SONG OF THE FREE

The wounded snake itshood unfurls,
The flame stirred up doth blaze,
The desert air resounds the calls of heart-struck lion's rage
......From dreams awake, from bonds be free !
Be not afraid, This mystery, My shadow,
cannot frighten me !
Know once for all that I am He !

దెబ్బతిన్న పాము పడగ విప్పును. కదిలించిన నిప్పు చెలరేగును. ఎడారి గాలి విభ్రాంతిచెందిన సింహగర్జనను మార్మ్రోగును...కలల నుండి మేల్కొనుము. బంధనములను విడిచిపెట్టుము. భయపడకు. ఈ మాయ, ఈ ఛాయ, నన్ను భయపెట్టలేదు. నేనతడనే.

అహం బ్రహ్మ-అని తాత్పర్యము. అద్వైతానికి, సర్వసంగ పరిత్యాగికి భయమెందుకు ?

7

“ప్రబుద్ధ భారత్” వివేకానందుని అభిప్రాయముల ననుసరించి నడుపబడు సుప్రసిద్ధ పత్రిక. ఈ పేరు పెట్టినది వివేకానందుడే. ఇది మద్రాసు నుండి అల్మోరాకు మారినది. ఈ పత్రికకు జూన్ 1898లో “To the awakened India” అను సుప్రసిద్ధ కవితను శ్రీనగర్‌లో వ్రాసి, ఆగస్టు 1898లో పత్రికకు పంపెను. ఆ కవిత యొక్క ప్రారంభ వాక్యమిది.

THE AWAKENED INDIA

Once more awake !
For sleep it was, not death, to bring thee life
A new and rest to lotus-eyes, for visions
Daring yet. The world in need awaits O Truth
No death for thrce !

నిద్ర చావు కంటె ప్రశాంతమైనదనియు, మరణించినవాడు మరల పుట్టి క్రొత్త జన్మముతో ఎక్కువ పరాక్రమము చేయుట కొరకు అవకాశముండుననియు, కాని నిద్రాసక్తుడు నిశ్చింతుడై నిరుపయోగియగుననియు, అది భారతీయ నష్టమనియు వివేకుని నిష్కర్ష. నిద్రాసక్తుడు కన్నులు మూయుట ధ్యాన నిమగ్నుడై ఏదేని సాక్షాత్కారము పొందుటకు కాదు. అది నాశనమును కొనితెచ్చుకొనుటకే యని స్వామి సందేశము. కర్తవ్యనిష్ఠతో ముఖ్యముగా పనిచేయుము భారతీ మేలుకొను వలెనని తాత్పర్యము. సత్యమునకు చావులేదు !

8

మనుష్యులు సూర్యుని కప్పివేయవచ్చును. కాని అది యెల్లకాలమట్లే యుండదు. ఎప్పటికైనను తొలగిపోవును. అట్లే కర్తవ్య నిష్ఠను కార్యసాధనకు ఎన్నో కష్టములు రావచ్చును. హృదయము విశ్వాసపూర్తి ఓపికతో ప్రవర్తించవలయును. అంతిమ విజయము తప్పక చేకూరును అను భావముగల కవిత ఇది.

ఇది ఖేత్రిమహారాజునకు వ్రాసిన కవిత.

"HOLD ON YET A WHILE BRAVE HEART"

If the sun by the cloud is hidden a bit,
If the welkin shows but gloom,
Still hold on yet a while, breave heart,
Victory is sure to come.

ఖేత్రిమహారాజు ఒక వేశ్య యొక్క సంగీతము వినుటకు వివేకానందుని ఆహ్వానించెను. తాను సన్యాసిననియు రాజాలననియు మొదట తిరస్కరించెను. పిమ్మట ఆమె సూరదాసు రచించిన ఒక దివ్య కీర్తనను పాడుచుండగా విని స్వామి చలించి పోయెను. ఆ కీర్తన యొక్క తాత్పర్యమిది,

"పరమేశ్వరా! నా దుర్గుణములను పరిగణింపకుము. నీవు సమదర్శనుడవు. ఒక ఇనుపముక్క దేవాలయములోని విగ్రహముగనున్నది. మరొకటి కసాయివాని కత్తి యగుచున్నది. దాని రెండును పరుసవేది తగిలినంతనే బంగారమగుచున్నవి గదా!"

ఈ హిందీ కవితను వివేకానందుడు ఆంగ్లములోనికి అనువదించెను.

A SONG OF SURADASA

O Lord, look not upon my evil qualities !
Thy name, O Lord, is Same-Sightedness,
Make of us both the same Brahman !
One drop water is in the sacred Yamuna,
And another is foul in the ditch by the roadside,
But when they fall into the Ganga, both alike become holy.
So Lord, look not upon my evil qualities,
Thy name, O Lord, is Same-sightedness,
Make of us both the same Brahman !
One piece of iron is the image in the temple,
And another is the knife in the hand of the butcher,

But when they touch the philosopher's stone,
both alike turn to gold.
So Lord, look not upon my evil qualities,
Thy name, O Lord, is same-sightedness,
Make of us both the same Brahman!

[illegible]

10

[illegible]

RENUNCIATION ALON IS FEARLESS

In enjoyment is the fear of disease,
In high birth, the fear of losingcaste,
In wealth, the fear of tyrants,
In honour, the fear of losing (it),
In strength, the fear of enemies,
In beauty, the fear of (old age),
In knowledge, the fear of defeat,
In virtue the fear of scandal,
In the body, the fear of death,
In this life all is fraught with fear :
Renunciation alone is fearless.

[illegible]

మర్యాదయున్నచో అవి పోవునేమోనన్న భయము! బలమున్నచో శత్రుభయము! అందమున్నచో ముసలితనము వచ్చునన్న భయము! జ్ఞానమున్నచో ఓడిపోదుమన్న భయము! మంచితనమున్నచో మోసమ్ము గూర్చిన భయము! శరీరమున్నచో మరణింతునన్న భయము. జీవితంలో అన్నిటికీ భయము వెంటాడును! వాస్తవ సర్వసంగ పరిత్యాగమే నిర్భయత్వము.

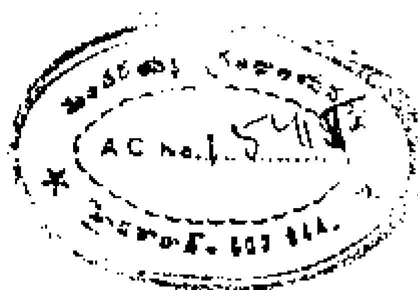
11

వివేకానందుడు మిస్ జోసెఫిన్ అను నామెకు పేరిస్ నుండి 26 సెప్టెంబరు 1000 లో వ్రాసిన లేఖలో భాగముగా ఒక చిన్న కవితను వ్రాసెను. సర్వత్ర, సర్వావస్థలలోను ఒక అనిర్వచనీయమగు తేజః పుంజము ప్రకాశించుచునే యుండును అని దాని భావము. అనగా భగవంతుడు సర్వాంతర్యామియనుట.

LIGHT

I look behind and after
　　And find that all is right,
In my deepest sorrows
　　There is a soul of light.

తెలుగు ఎదలో తెలుగుతనం
వెల్లువలా పొంగాలని
తెలుగింటిలో తెలుగుదీపం
అఖండంగా వెలగాలని
ఈ జాతి నిద్రవీడి
మహోన్నత మానవాదర్శాల వైపు
నిరంతర కృషితో
పయనం కొనసాగించాలనే ధ్యేయంతో
ఉడుతా భక్తిగా యువభారతి కృషి చేస్తున్నది
భాషాభిమానం కలగాలంటే
మాతృభాషా సాహిత్య పఠనమే
ప్రథమ కర్తవ్యం అనే భావం
బలంగా మనసులో నాటుకోవడానికి గాను
వీలైనంత ఎక్కువ మందికి వీలైనంత తక్కువ వెలకు
ఉత్తమ సాహిత్యం అందించడమునకు
యువభారతి పూనుకున్నది
ప్రతి తెలుగింటిలో
కనీసం పదయినా తెలుగు పుస్తకాలు ఉండేందుకు
మనందరం ఉద్యమ వేగంతో కృషిచేద్దాం
ఆ పదిమంచి పుస్తకాలలో ఏ ఒక్కటిగానైనా
యువభారతి ప్రచురణ ఏ ఒక్కటైనా
ఉండాలనే ధ్యేయంతో కృషిచేద్దాం

యువభారతి

సాహితీ, సాంస్కృతిక సంస్థ
5, కింగ్స్‌వే, సికిందరాబాదు - 3